Anders behandeld en nu?

Een vervolg op het rapport Anders behandeld dat de Kinderombudsman Metropool Amsterdam op 20 november 2024 publiceerde over ervaringen van bijna 80 Amsterdamse kinderen met discriminatie en racisme; hoe zij met deze ervaringen omgaan; én wat volgens hen oplossingsrichtingen zijn om discriminatie en racisme te bestrijden. De oplossingsrichtingen worden in deze rapportage nader uitgewerkt.

Gewoon, onafhankelijk.

kinderombudsman metropool amsterdam

Anders behandeld en nu?

20 november 2025

Colofon

Kinderombudsman Metropool Amsterdam

Jacob Bontiusplaats 9

1018 LL, Amsterdam

www.ombudsmanmetropool.nl/kinderombudsman

Inhoudsopgave

WAT GING ER AAN DEZE PUBLICATIE VOORAF?

KINDERSAMENVATTING

1. WAAROM DEZE PUBLICATIE? 9

1.1. INLEIDING 10
1.3. WAAROM EEN VERVOLG OP *ANDERS BEHANDELD*? 11
1.4. WAT HEBBEN WE GEDAAN? 11
1.5. LEESWIJZER 12

2. NORMEREN 13

2.1. INLEIDING 14
2.2. WAT KINDEREN BELANGRIJK VINDEN 14
2.3. HOE PROFESSIONALS DAAROP REAGEREN 14
2.5. RESUMEREND 18

3. KINDVRIENDELIJK EN LAAGDREMPELIG MELDEN 20

3.1. INLEIDING 21
3.2. WAT KINDEREN BELANGRIJK VINDEN 21
3.3. HOE PROFESSIONALS DAAROP REAGEREN 21
3.4. UITKOMSTEN DIALOOGSESSIES MET KINDEREN/JONGEREN 23
3.5. RESUMEREND 25

4. BEVORDEREN VAN EEN INCLUSIEVE SAMENLEVING 27

4.1. INLEIDING 28
4.2. WAT DE KINDEREN BELANGRIJK VINDEN 28
4.3. HOE PROFESSIONALS DAAROP REAGEREN 28
4.4. UITKOMSTEN DIALOOGSESSIES MET KINDEREN 30
4.5. RESUMEREND 32

5. VAN INTENTIE NAAR ACTIE 34

5.1. INLEIDING 35
5.2. CONCLUSIE 35
5.3. WAT IS ER NODIG IN DE BESTRIJDING VAN RACISME EN DISCRIMINATIE? 36
5.3.1. EEN STEVIGE SOCIALE NORM TEGEN DISCRIMINATIE 37
5.3.2. VAN MELDEN NAAR VERTROUWEN 37
5.3.3. HET BEVORDEREN VAN EEN INCLUSIEVE SAMENLEVING 38
BIJLAGE 1: OVERZICHT VAN GERAADPLEEGDE BRONNEN 39
Bijlage 2. Verslag van bijeenkomst 29 oktober 2025

Wat ging er aan deze publicatie vooraf?

Wat ging er aan deze publicatie vooraf?

Op 20 november 2024 publiceerde de Kinderombudsman Metropool Amsterdam (hierna: de Kinderombudsman) het rapport *Anders behandeld,* een onderzoek naar ervaringen van Amsterdamse kinderen en jongeren met discriminatie en racisme. Uit dat rapport komt naar voren dat discriminatie en racisme helaas voor veel Amsterdamse kinderen dagelijkse realiteit is. Om hoeveel kinderen het precies gaat is niet bekend omdat concrete cijfers ontbreken. Tot op heden is geen grootschalig landelijk kwantitatief onderzoek gedaan naar discriminatie-ervaringen van kinderen en jongeren in Nederland. Wel bleek eind 2023 uit een peiling van Unicef dat de helft van alle kinderen in Nederland ziet dat andere kinderen gediscrimineerd worden op basis van huidskleur of afkomst. Voor de Kinderombudsman was dit mede de aanleiding[1] om te onderzoeken wat de ervaringen van Amsterdamse kinderen zijn. Tijdens het onderzoek is met bijna 80 kinderen en jongeren tussen 8 en 18 jaar uit verschillende stadsdelen gesproken. Er is aan hen gevraagd wat onder de termen discriminatie en racisme moet worden verstaan, welke ervaringen zij hiermee hebben én hoe zij daarmee omgaan. En nog belangrijker, welke oplossingsrichtingen er volgens hen zijn om het probleem aan te pakken. Uit het onderzoek kwam een aantal duidelijke inzichten naar voren.

Discriminatie en racisme zijn structurele problemen die overal voorkomen

Een daarvan is dat discriminatie en racisme structurele problemen zijn. De ervaringen met discriminatie en racisme komen niet alleen op school voor, maar óók op de sportclub, op straat, in de winkel of op sociale media. Kinderen met een migratieachtergrond, een andere huidskleur of religie worden regelmatig anders behandeld dan hun leeftijdsgenoten. Het gaat hier niet om incidenten, maar om structurele uitsluiting en ongelijke behandeling. Kinderen vertelden dat zij worden uitgescholden, niet alleen door andere kinderen, maar ook door volwassenen. De voorbeelden die zij deelden waren schokkend en schrijnend en maakten duidelijk dat het gaat om meer dan alleen individuele ervaringen. Bij sollicitaties en stages voelen zij eveneens dat ze anders behandeld worden. Jongeren worden buitengesloten of onterecht ergens van beschuldigd, slechts op basis van hun uiterlijk. Omdat het niet om losse incidenten gaat, wordt met elke ervaring het effect en de impact op de kinderen groter. Het is een risico voor de mentale gezondheid van de jongeren.

Niet praten als overlevingsstrategie

Ook werd duidelijk dat de kinderen en jongeren nauwelijks over hun ervaringen praten. Niet thuis en niet op school. Ze schamen zich, of ze zijn bang dat hun ouders boos worden en naar school komen. Of ze willen hun ouders niet met problemen opzadelen. En vaak denken ze dat melden geen zin heeft. Die gelatenheid bij kinderen is verontrustend. Vooral jongens in de leeftijd 12-15 jaar wilden niet over hun ervaringen vertellen, of bagatelliseerden ze. Dat is vooral opmerkelijk omdat professionals die met deze jongens werken vertellen dat *juist* zij te maken hebben met discriminatie en racisme. Ze worden eerder staande gehouden of ergens ‘uitgepikt’ door politie. Het rapport maakte pijnlijk duidelijk dat deze jongens het lijken te accepteren dat het toch niet beter wordt. Zij zien geen heil in het praten over hun ervaringen. Een overlevingsstrategie. Dat is zorgelijk. In gesprekken die de Kinderombudsman met deze jongeren had - en nog steeds heeft - komt veel frustratie en moedeloosheid naar boven. De groep voelt zich niet gehoord en wordt buitengesloten of gewantrouwd. De polariserende taal van sommige politici - die vinden dat met name deze jongeren een integratieprobleem vormen - draagt hier direct aan bij. Het zorgt ervoor dat jongeren zich in de steek gelaten voelen door de politiek en zich afkeren van de samenleving. En dat werkt door in hun volwassen jaren.

Ervaringen delen kan alleen bij als er vertrouwen is

Het onderzoek toonde verder aan dat de kinderen pas over hun ervaringen willen vertellen als er een basis van vertrouwen is. Ze moeten ergens aan de bel kunnen trekken waar ze zich veilig voelen en waar serieus naar hen wordt geluisterd. Als kinderen en jongeren geen ruimte hebben om te praten over de ervaringen die hen bezighouden, dan wordt het naarmate de tijd verstrijkt steeds moeilijker om erover te praten. Terwijl die ervaringen wel gevolgen kunnen hebben voor de manier waarop zij – nu of later - naar de wereld kijken.

---

[1] De Kinderombudsman heeft na haar benoeming met kinderen gesproken en gevraagd welk onderwerp zij volgens de kinderen als eerste zou moeten oppakken. Discriminatie, racisme, buitengesloten worden en pesten werden in deze gesprekken veelvuldig genoemd. De peiling van Unicef en de uitkomst van gesprekken met kinderen vormden tezamen aanleiding voor het onderzoek naar ervaringen van Amsterdamse kinderen en jongeren met discriminatie en racisme.

Werken aan preventieve gezondheidszorg
Dat discriminatie en racisme diepe sporen achterlaten, is inmiddels wel bekend. Het maakt kinderen onzeker, het tast hun zelfvertrouwen aan en het kan leiden tot vertrouwensproblemen of een laag zelfbeeld. In ernstige gevallen kan het zelfs uitmonden in depressie of trauma. Door een structureel 'andere behandeling' krijgen kinderen bovendien minder kansen. Het probleem moet daarom bij de wortel worden aangepakt, als een vorm van preventieve gezondheidszorg. Door openheid te stimuleren en sámen met kinderen naar oplossingen te zoeken, kan worden gewerkt aan een inclusievere samenleving. Het is niet voor niets dat het Kinderrechtenverdrag voorschrijft dat kinderen hun mening moeten kunnen geven over álle zaken die hen aangaan.

De Kinderombudsman ziet het dan ook als haar taak om met kinderen in gesprek te gaan over de bevindingen en conclusies uit het rapport. Om te horen welke oplossingsrichtingen zij voor zich zien. De kinderen vertelden dat zij het belangrijk vinden dat er een laagdrempelig, toegankelijk meldpunt komt waar zij hun ervaringen kunnen delen en melden. Het liefst bij een vertrouwenspersoon of ervaringsdeskundige. Ook willen kinderen dat meer wordt ingezet op het bevorderen van een inclusieve samenleving. Door voorlichting te geven over, en aandacht te schenken aan, inclusiviteit. Én door het 'goede' gesprek aan te gaan, niet eenmalig maar structureel. Maar het állerbelangrijkst vinden kinderen dat volwassenen het goede voorbeeld geven. Dat er wordt genormeerd, zodat het voor iedereen duidelijk is wat wél en wat niet mag. Kinderen hebben dus *zelf* aangegeven wat zij graag willen veranderen. Dat is fijn, want het geeft aanknopingspunten om discriminatie en racisme concreet aan pakken.

Na publicatie van *Anders behandeld*
Op 27 januari 2025 reageerde de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) schriftelijk op het rapport *Anders behandeld*. Dit, naar aanleiding van vragen van de vaste commissie Binnenlandse Zaken. De minister liet onder meer weten dat het ministerie in gesprek is met Discriminatie.nl over het kindvriendelijk maken van de lokale anti-discriminatievoorzieningen, waarmee opvolging wordt gegeven aan de aanbeveling van VN-Kinderrechtencomité. Ook werd aangegeven dat er vanuit het ministerie 'voor de gemeenten vanaf 2024 jaarlijks een financiële bijdrage' beschikbaar is om 'extra in te zetten op preventie van discriminatie'.

Vervolgens stelde de gemeente Amsterdam in haar bestuurlijke reactie van 25 februari 2025 op het rapport dat zij zich met de vaststelling van het *Beleidskader Inclusie en Antidiscriminatiebeleid 2023-2026* heeft gecommitteerd bij te dragen aan een inclusievere stad door normstelling, agendering en het ondersteunen van verschillende initiatieven. Uitgebreid werd ingegaan op de zeven door de kinderen bedachte oplossingsrichtingen.

De Kinderombudsman heeft na publicatie van het rapport de zeven oplossingsrichtingen geconsolideerd tot drie thema's, te weten: (1) normeren, (2) laagdrempelig melden van discriminatie en racisme om uiteindelijk te komen tot (3) een inclusieve samenleving. Samen met de stadsdelen Centrum, Noord, Zuid en Zuidoost heeft de Kinderombudsman deze thema's vervolgens nader uitgewerkt. Het resultaat staat in deze (vervolg)rapportage beschreven. De Kinderombudsman is de stadsdelen bijzonder erkentelijk voor hun inzet.

Kinder-samenvatting.

Kindersamenvatting

In Amsterdam maken veel kinderen nog steeds mee dat ze anders worden behandeld vanwege hun huidskleur, herkomst (waar ze vandaan komen), geloof of hoe ze eruitzien. De Kinderombudsman heeft hierover vorig jaar met kinderen gepraat. Die vertelden dat racisme en discriminatie niet alleen op school voorkomen maar ook op straat, bij de sportclub en online. De meeste kinderen praten er niet over, omdat ze bang zijn dat het toch niets oplost of omdat ze zich schamen. Daardoor blijven ze vaak met hun verdriet en boosheid zitten.

Drie stappen om discriminatie en racisme effectief aan te pakken

De Kinderombudsman wilde weten wat kinderen zelf zouden doen om dit te veranderen.
Dit jaar praatte zij met kinderen én met volwassenen die veel met kinderen en jongeren werken over drie stappen om discriminatie en racisme te stoppen. Het gaat om:
(a.) duidelijk zijn over wat wel en niet kan (normeren) en er iets van zeggen als iemand wordt gediscrimineerd;
(b.) het makkelijker maken om te melden als het misgaat; en
(c.) zorgen voor een 'inclusieve' samenleving, waarin niemand wordt buitengesloten of anders wordt behandeld.

a. Ingrijpen en aanspreken als er discriminatie plaatsvindt

De eerste stap gaat over *normeren*: laten zien wat de regels zijn en dat racisme niet geaccepteerd wordt. Volwassenen moeten meteen ingrijpen als iemand wordt uitgescholden of buitengesloten. Niet alleen straffen, maar vooral uitleggen waarom iets kwetsend is en hoe het beter kan. Kinderen willen dat er duidelijke afspraken komen op school en in de stad, zodat iedereen weet wat wel en niet kan.

b. Herstellen als het is misgegaan

De tweede stap is *(laagdrempelig) melden*. Als een kind gediscrimineerd wordt, moet het weten waar het terecht kan. Dat kan bij een vertrouwenspersoon op school, bij de Kindertelefoon of bij een meldpunt tegen discriminatie (een anti- discriminatiemeldpunt). Zo'n meldpunt moet veilig en kindvriendelijk zijn: met mensen die goed luisteren, niets doorvertellen en uitleggen wat er met een melding gebeurt. Alleen dán durven kinderen hun verhaal te vertellen. En op die manier kan aan verbeteringen worden gewerkt.

c. Werken aan het voorkomen en bestrijden van discriminatie en racisme

De laatste stap, ervoor zorgen dat er een *inclusieve samenleving komt*, betekent dat iedereen mee mag doen en gewaardeerd wordt om wie diegene is. Kinderen vinden dat er al vroeg over verschillen moet worden gepraat, op school maar ook thuis, in de sport en online. Ouders en leraren moeten het goede voorbeeld geven en kinderen leren respect te hebben voor anderen. Zo voorkom je discriminatie en racisme en kan het probleem worden aangepakt.

Kinderen serieus nemen

Volwassen moeten het goede voorbeeld geven. Maar kinderen willen niet dat volwassenen vóór hen praten. Zij willen zelf ook meedenken en meehelpen. Hun ideeën moeten serieus worden genomen omdat zij beter weten wat wél en wat niet voor hen werkt. De Kinderombudsman vindt dat ook. Daarom roept ze scholen, sportclubs, gemeenten én de landelijke overheid op om samen met kinderen te werken aan verandering. De boodschap is helder: racisme en discriminatie gebeuren niet één keer maar vaker. Door discriminatie en racisme kunnen kinderen onzeker en ziek worden. Om dat te veranderen moeten volwassenen luisteren naar kinderen, hun stem serieus nemen en zorgen dat ze zich veilig voelen om te praten, te leren en te groeien.

Wat kan de gemeente doen om te helpen?

De Kinderombudsman vraagt de gemeente:

-> ervoor te zorgen dat er bij het maken van regels en beleid, als het gaat om zaken die kinderen raken, de kinderrechtentoets wordt gebruikt en kinderen hierbij te betrekken.

-> samen met de kinderen verder aan de slag te gaan met de oplossingen die zij hebben bedacht.

Waarom deze publicatie?

1

1. Waarom deze publicatie?

1.1. Inleiding

Op 20 november 2024,[2] publiceerde de Kinderombudsman Metropool Amsterdam (hierna: de Kinderombudsman) het rapport *Anders behandeld*, een onderzoek naar ervaringen van Amsterdamse kinderen en jongeren met discriminatie en racisme. Tijdens dat onderzoek vroeg de Kinderombudsman kinderen niet alleen naar ervaringen en coping-strategieën. Zij wilde vooral weten welke oplossingsrichtingen de kinderen voor zich zagen om discriminatie en racisme effectief aan te pakken. In *Anders behandeld* staan zeven oplossingsrichtingen beschreven, waaronder het instellen van een laagdrempelig en veilig meldpunt waar kinderen hun verhaal kwijt kunnen bij een ervaringsdeskundige of advies kunnen krijgen. Andere oplossingsrichtingen waren: het geven van goede voorlichting, straffen en belonen, toezicht houden en 'daders' aanspreken. Kinderen benadrukten dat volwassenen het goede voorbeeld moeten geven. Zij moeten normeren én zich inzetten om een inclusievere samenleving te bevorderen. Helaas ervaren kinderen nog te vaak dat er wordt weggekeken en niet wordt ingegrepen als dat - in hun ogen - nodig is.

1.2. Verbod discriminatie en racisme

Het *VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK)* verplicht de overheid op grond van artikel 2 dat zij er alles aan doet om de rechten van alle kinderen te realiseren. Dit geldt echter niet alleen voor de Rijksoverheid. Ook gemeenten moeten ervoor zorgen dat kinderen beschermd worden tegen en ervoor zorgen dat er geen ongeoorloofd onderscheid wordt gemaakt tussen kinderen. Niet op basis van geslacht, herkomst, geloofsovertuiging, culturele achtergrond of andere kenmerken. Dit geldt onverkort voor kinderen die in Nederland wonen, maar (nog) geen verblijfsvergunning hebben.

Artikel 2 van het Kinderrechtenverdrag moet overigens in samenhang met drie andere (kern)artikelen worden bezien, te weten de artikelen 3 (belang van kind); 6 (leven en ontwikkeling); en12 (mening van het kind).[3] Zo stelt artikel 3 dat het belang van het kind voorop moet staan bij alle maatregelen die kinderen aangaan. Wanneer er beslissingen worden genomen over een kind, vormt het belang van het kind een eerste overweging. Het maakt daarbij niet uit wie de beslissing neemt. De overheid heeft de plicht om het welzijn van alle kinderen te bevorderen en dient erop toe te zien dat er voorzieningen zijn om deze taak te vervullen. Daarnaast hebben kinderen het recht om op grond van artikel 12 hun mening te geven over zaken die hen aangaan en dat hun mening serieus wordt genomen.
Kinderen hebben inspraak en invloed. Zij kunnen meepraten, meedenken en meedoen. Thuis, op school, in de wijk en in eventuele juridische procedures. Bovendien verplichten de artikelen 19 en 29 de overheid om kinderen te beschermen tegen schadelijke invloeden en respect, gelijkheid en verdraagzaamheid te bevorderen. Niet alleen in het IVRK (en andere internationale verdragen) maar ook in onze Grondwet (artikel 1); de Algemene wet gelijke behandeling; en in het Wetboek van Strafrecht staat het verbod op discriminatie expliciet vermeld. Discriminatie tegengaan is niet verblijvend en moet worden gezien 'als een belangrijke sociale norm en verplichting die hoort bij onze samenleving.'[4]

In Nederland wordt op verschillende manieren gewerkt aan het voorkomen en verminderen van discriminatie en racisme. Zo is in 2021 de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme ingesteld en in 2022 de Staatscommissie tegen Discriminatie en Racisme. Ook is dit jaar ingezet op kindvriendelijke anti-discriminatievoorzieningen. Desondanks zijn de meeste programma's, beleid- en bewustzijnsmaatregelen (nog) te weinig gericht op kinderen en jongeren, terwijl deze wel vaak relevant zijn voor hen.[5] Daarnaast

[2] 20 november is de internationale dag voor de rechten van het kind.
[3] Nationale Kinderombudsman, Kinderrechtentoets.
[4] Movisie, *Waarom een gemeente een inclusie- én antidiscriminatiebeleid moet hebben*, 5 april 2024.
[5] Kinderrechten in beweging, Kinderrechten in Nederland '25, hoe staat het ervoor?

worden kinderrechten te vaak ondergeschikt gemaakt aan politieke sentimenten. Het gevolg is dat de naleving van de verdragsverplichtingen achterblijft ook al zijn deze wettelijk bindend.

1.3. Waarom een vervolg op *Anders behandeld*?

Het rapport *Anders behandeld* maakte veel los. Kinderen lieten daarin niet alleen zien hoe pijnlijk en ingrijpend discriminatie en racisme in hun leven zijn, maar vooral ook hoe scherp zij zien wat er nodig is om dit te veranderen. Hun boodschap was duidelijk: het probleem ligt niet alleen bij hen, maar juist ook bij volwassenen, de overheid en de samenleving als geheel. De Kinderombudsman wil voorkomen dat hun stem slechts eenmalig wordt gehoord en daarna verstomt. Een vervolg op het rapport is daarom noodzakelijk: om te laten zien dat de signalen van kinderen en jongeren serieus worden genomen, om hun oplossingsrichtingen verder uit te werken, én om samen met professionals, bestuurders en beleidsmakers te onderzoeken hoe woorden kunnen worden omgezet in daden.
Dit vervolg is een verdiepingsslag. Waar *Anders behandeld* de urgentie en ideeën zichtbaar maakte, gaat deze publicatie over de vraag: hoe nu verder? Welke keuzes zijn nodig, welke acties hebben prioriteit en hoe kunnen kinderen zelf betrokken blijven bij het bestrijden van racisme en discriminatie?

1.4. Wat hebben we gedaan?

Ten behoeve van de vervolgacties bracht de Kinderombudsman de door de kinderen bedachte oplossingsrichtingen terug tot drie (overkoepelende) thema's, te weten: (1) normeren; (2) het kindvriendelijk en laagdrempelig melden; en (3) het bevorderen van een inclusieve samenleving.
In overleg met een viertal stadsdeelbesturen[6] werden de thema's verder verkend. In samenwerking met de stadsdelen organiseerde de Kinderombudsman bijeenkomsten met professionals over één thema. Vanuit de stadsdelen werden diverse professionals benaderd en uitgenodigd. Stadsdeel Zuidoost organiseerde eind maart 2025 de eerste bijeenkomst over het thema '*normeren*'. In stadsdeel Noord werd medio april 2025 met professionals gesproken over het thema '*bevorderen van een inclusieve samenleving'*.[7] En tot slot vond begin juni 2025 in stadsdeel Zuid een bijeenkomst plaats over *'laagdrempelig melden*.' De input uit deze bijeenkomsten werd vervolgens in een slotbijeenkomst op 7 juli 2025 in de Uilenburgersjoel, georganiseerd door stadsdeel Centrum, aan ruim twintig kinderen voorgelegd. Zij konden reflecteren, meepraten en meebeslissen over de vraag welke acties zij vooral willen uitwerken en op welke wijze dat zou moeten gebeuren.

Voorts is de Kinderombudsman - in verschillende sessies met groepen kinderen en jongeren – in gesprek gegaan om ook van hen te horen wat zij vinden. Jongerenambassadeurs van het stadsdeel Noord hebben op basis van door de Kinderombudsman aangeleverde stellingen op thema's gereageerd en een advies geformuleerd. Deze input is in de rapportage verwerkt. In totaal heeft de Kinderombudsman tijdens dit vervolgonderzoek met ongeveer 90 professionals en 70 kinderen en jongeren[8] gesproken. Op 29 oktober 2025 organiseerde de Kinderombudsman een rondetafelgesprek met de betrokken stadsdelen. Voorafgaand aan de bijeenkomst ontvingen de stadsdelen de conceptrapportage. Zij werden in de gelegenheid gesteld hierop te reflecteren. Ook werden de (concept)aanbevelingen besproken. Een verslag van dit gesprek is opgenomen in bijlage 2.

[6] Het gaat om de stadsdelen Centrum, Noord, Zuid en Zuidoost.
[7] Daarnaast verzorgde de Kinderombudsman op verzoek van Vreedzaam West een inspiratiesessie over kansengelijkheid met ruim 25 professionals. Tijdens deze sessie is uitvoerig ingegaan op met name het thema 'bevorderen van een inclusieve samenleving'.
[8] Tijdens bijeenkomsten in verschillende stadsdelen en bij een andere bijeenkomst in West waren naar schatting 90 professionals aanwezig. De circa 70 kinderen en jongeren zijn gesproken tijdens een bezoek van de (voormalige) minister van BZK aan het Pieter Nieuwland College; tijdens een bijeenkomst in de Uilerburgersjoel in juni; én tijdens een bezoek aan een buurthuis in West en een zomerschool in Zuid. Negen jongerenambassadeurs van het stadsdeel Noord hebben schriftelijk input geleverd op basis van stellingen die de Kinderombudsman heeft opgesteld.

1.5. Leeswijzer

Deze rapportage is opgebouwd rond drie thema's die kinderen belangrijk vinden in de aanpak van discriminatie en racisme:

1. Normeren.
2. Laagdrempelig melden.
3. Bevorderen van een inclusieve samenleving.

Per thema wordt steeds dezelfde opbouw gevolgd:

- Wat kinderen belangrijk vinden: hun ervaringen, zorgen en ideeën voor oplossingen.[9]
- Hoe professionals daarop reageren: inzichten en dilemma's van leerkrachten, jeugdwerkers, beleidsmakers en andere betrokkenen.
- Dialoogsessies met kinderen en jongeren: wat zij zelf hebben ingebracht tijdens (verschillende) gesprekken die door de Kinderombudsman zijn georganiseerd.
- Beknopte samenvattende conclusie.

1.6. Tot slot

De Kinderombudsman wil de kinderen die een bijdrage hebben geleverd aan deze rapportage bedanken. Zij heeft veel respect voor hun inzichten en de manier waarop zij hun ervaringen hebben gedeeld. De kinderen hebben volop meegepraat en meegedacht. Ondanks dat discriminatie en racisme beladen begrippen zijn en veel emoties oproepen, hebben kinderen duidelijk laten zien waarom participatie, zeker bij dit thema, zo belangrijk is. Deze rapportage is vooral dankzij de kinderen tot stand gekomen en kan een eerste stap richting een inclusieve samenleving zijn. Een samenleving waarin discriminatie en racisme geen plaats hebben.

[9] Deze bevindingen zijn gebaseerd op wat kinderen in het rapport *Anders behandeld* naar voren hebben gebracht.

Normeren.

2. Normeren

2.1. Inleiding

"Leerkrachten doen er niet heel veel aan. Ze nemen het allemaal voor elkaar op."

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op het thema normeren. Normeren is de eerste stap als het gaat om het verminderen van discriminatie en racisme en betreft het ingrijpen op het moment zelf. Door in te zetten op normeren kunnen kinderen op het moment zelf tegen discriminerende uitingen worden beschermd. Als niet actief wordt gereageerd op discriminerend en racistisch gedrag en het niet wordt genormeerd, dan wordt impliciet de boodschap gegeven dat 'het acceptabel' is. Normeren is een uitdaging in een tijd waarin politici herhaaldelijk op dit gebied laten zien geen voorbeeldfunctie te vervullen. Maar juist dán is het van belang dat aan kinderen ruimte wordt geboden zodat zij over hun ervaringen durven en kunnen praten.

2.2. Wat kinderen belangrijk vinden

In het rapport *Anders behandeld* geven kinderen aan dat zij het belangrijk vinden dat mensen die zich discriminerend en racistisch gedragen gestraft worden, bijvoorbeeld door geldboetes te betalen of een social media time-out. Door straffen in te voeren hopen kinderen dat dergelijke gedragingen ontmoedigd worden. En dat er een duidelijke boodschap wordt afgegeven dat discriminatie en racisme onacceptabel zijn. Ze willen hiermee een afschrikwekkend effect creëren en rechtvaardigheid bevorderen. Of iemand belonen als diegene zich langere tijd 'goed gedraagt'. Kinderen stellen voor om een toezichthouder in het leven te roepen, bijvoorbeeld iemand 'die rondloopt' en 'alles in de gaten houdt' of door cameratoezicht. Door meer toezicht verwachten kinderen dat discriminerende gedragingen sneller worden opgemerkt en aangepakt. Ze willen dat mensen zich meer 'naar de regels gedragen' en dat er een veilige omgeving wordt gecreëerd. Als mensen op discriminerend en racistisch gedrag worden aangesproken dan zullen zij zich hier eerder bewust van worden, hopen kinderen. Zij zouden het fijn vinden als dit gedrag in de toekomst niet meer voorkomt. Kinderen willen voorts dat volwassenen hun verantwoordelijkheid nemen en dat er een cultuur van respect ontstaat.

2.3. Hoe professionals daarop reageren

"Aan mijn collega vroeg ik: waarom kaart je het niet aan? Dat heeft toch geen zin, antwoordde ze. Super pijnlijk om mee te maken. We hebben in onze organisatie een 'omstanderstraining' gehad en dat zou ik iedereen willen aanraden. Want als jij je uitspreekt, dan verschuift de norm niet."

Op de vraag wat verstaan moet worden onder 'normeren' laat een aantal professionals weten dat aan deze vraag 'meerdere stappen voorafgaan' voordat hierop een passend antwoord kan worden gegeven. Ondanks dat hier al behoorlijk wat onderzoek naar is gedaan[10] is een aantal professionals van mening dat (nog) meer onderzoek nodig is. Vooral naar de vraag wat normeren precies inhoudt en wat we hier wel en niet over weten. Daarnaast is onderzoek nodig om gedrag te kunnen verklaren en inzichten te verkrijgen in mechanismen achter discriminatie en racisme. Volgens de professionals zijn racisme en discriminatie intergenerationele problemen, die van generatie op generatie worden doorgegeven en daardoor diep verankerd zitten in de samenleving. Dit besef leidt bij sommige professionals tot een gevoel van moedeloosheid.

Sommige professionals benoemen het belang om te normeren en open gesprekken te voeren om structurele patronen te doorbreken. Anderen richten zich vooral op de emotionele impact van discriminatie en de vraag

[10] *Wat werkt bij het verminderen van discriminatie? | Movisie*. Zie review: Álvarez-Benjumea, A. (2025). Social norms and the expression of prejudice: How the norm changes. Current Opinion in Psychology, 62, 101974. Uit deze review komt naar voren dat de norm ongeloofwaardig wordt als deze steeds wordt geschonden. Om de norm in stand te houden, is het belangrijk dat iemand wordt aangesproken bij overtreding ervan (Álvarez-Benjumea, 2025).

wie waarvoor verantwoordelijkheid draagt. Er wordt gepleit voor meldpunten[11] en het creëren van een veilig klimaat. Een professional:

"Veel gebeurt aan de hand van tijdelijke pilots waarbij oplossingen worden bedacht die symptomen bestrijden. Maar onderliggende oorzaken worden niet aangepakt."

En juist dát is nodig, zeggen professionals. Geen pleisterwerk maar structurele oplossingen. Helaas is daar (nog) te weinig oog. Ook is besproken dat leeftijdsgenoten een belangrijke rol spelen in hoe situaties zich ontwikkelen en dat een gebrek aan zelfkennis en weten wie je bent binnen de maatschappij invloed heeft op hoe je behandeld wordt. Dat onderstreept volgens een aantal deelnemers de noodzaak van een bredere maatschappelijke dialoog over inclusie en structurele verandering, boven het louter nemen van repressieve maatregelen. Op welke wijze deze verandering in gang moet worden gezet, is ingewikkeld. Er moet gedegen onderzoek naar worden gedaan, vinden sommige professionals.

"Er is een diepgaande analyse nodig om effectieve en duurzame verandering te realiseren."

Wat moet onder 'normeren' worden verstaan?
Volgens een aantal professionals is normeren mogelijk door vrijuit verhalen te delen en door persoonlijk leiderschap te tonen. Iemand stelde de vraag: welke verantwoordelijkheid neem je zelf in dergelijke situaties? Ook moet nagedacht worden over vragen als: hoe spreek ik mij uit naar een ander en welke verantwoordelijkheden draag ik? Moet er alleen door volwassenen worden genormeerd of moeten kinderen hier zelf ook ruimte in krijgen? Of wat als het normeren leidt tot incidenten waardoor het probleem blijft voortduren? Hoe zorg je ervoor dat 'daders' zich bewust worden van de gevolgen van hun acties? De discussie gaat niet alleen over regels en handhaving maar ook om hoe een bredere maatschappelijke dialoog gevoerd kan worden over identiteit, inclusie en structurele verandering. Want als je mensen alleen aanspreekt op hun gedrag, dan leidt dat niet vanzelfsprekend tot meer bewustzijn. Een professional zegt hierover:

"De grootste uitdaging ligt in de vraag wie verantwoordelijk wordt gehouden, zeker in een samenleving met diverse groepen. Daarom is het belangrijk om op verschillende niveaus te bepalen wie waarvoor verantwoordelijkheid draagt en wie eventueel bestraft moet worden. Een verplichte cursus tot bewustwording zou hieraan kunnen bijdragen."

Uit onderzoek blijkt echter dat verplichte cursussen niet altijd het gewenste effect sorteren.[12]
Een professional benadrukt het belang om voortdurend 'het goede gesprek' te blijven voeren en actief te werken aan verandering. Om 'onderling contact te bevorderen' en op 'zoek te gaan naar verbinding'.[13]
Racisme, uitsluiting en discontinuïteit zijn diepgewortelde problemen die te maken hebben met hardnekkige structuren die moeten worden doorbroken. Een bestuurder:

"Er is stevig beleid nodig, waarbij een balans tussen 'law and love' wordt gehanteerd. Dus enerzijds handhaving en toezicht en anderzijds het voeren van open gesprekken en het zoeken naar verbinding."

Inzetten op gedragsverandering
Het maken van beleid vereist echter niet alleen sociale en politieke inzet. Ook financiële steun, mede vanuit de rijksoverheid, is onontbeerlijk. Dat beleid moet niet alleen in Amsterdam, maar ook in Den Haag worden ontwikkeld. En vervolgens landelijk worden geïmplementeerd en geëvalueerd. Daarbij kan het uitwisselen van

[11] Helaas blijkt uit de dagelijkse praktijk dat slachtoffers niet melden, onder andere omdat discriminatie de 'dagelijkse realiteit' is. Zie ook Een 'Gouden Standaard' voor werkgevers om discriminatie tegen te gaan | Nieuwsbericht | Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme.
[12] Zie: *Antidiscriminatiebeleid: wanneer zijn bewustwordingscursussen effectief?* | Movisie.
[13] Hierbij moet worden opgemerkt dat 'open gesprekken' in de zin van dat 'alles gezegd kan worden' juist kan leiden tot discriminatie. Dit, omdat het de norm tegen discriminatie kan verzwakken.

‘best practices’ vanuit het hele land helpend zijn. Wat opvalt is dat professionals ook worstelen met vragen als: wie bepaalt wat de norm is en wie grijpt in? Wanneer kan iemand het zich permitteren om een ander ‘aan te spreken’ en wanneer ‘sorteert dat aanspreken effect’? Leidt ‘normeren’ eigenlijk niet tot uitsluiting? Het is cruciaal om niet ‘top-down’ beleidstaal in te zetten op normeren, maar dit ‘via gedeelde verantwoordelijkheid’ in de vorm van dialoog te doen. Een ander dilemma zit in de vraag hoe je bepaalt dat iedereen dezelfde normen deelt. Is er – om dat te kunnen bepalen – niet meer dialoog nodig? Een belangrijke randvoorwaarde voor normeren is dat een dader ‘zich laat aanspreken’. Echte winst zit immers in gedragsverandering bij daders én de normerende kracht van omstanders.

2.4. Uitkomsten dialoogsessies met kinderen

Wat opvalt tijdens de dialoogsessies is dat kinderen ‘strenger’ en ‘radicaler’ zijn dan volwassenen. Daar waar volwassenen ook kijken naar haalbaarheid, kijken kinderen meer naar wat in hun ogen ‘nodig’ is. Zij bepalen als het ware de normen van de toekomst.

Hoe spreek je iemand aan?

Kinderen vinden het belangrijk dat er wordt genormeerd want ‘discriminatie is geen fijn gevoel’. Zij hebben behoefte aan een voorbeeldrol van docenten in de klas.[14] Daarnaast moeten mensen zich aan afspraken houden en zich fatsoenlijk gedragen, zeggen kinderen. Een aantal kinderen denkt dat andere kinderen of volwassenen er misschien niet zo goed over nadenken of niet begrijpen hoe het voelt om gediscrimineerd te worden: je zou dan kunnen ‘terug pesten’ of ‘terug discrimineren’. Je moet het hoe dan ook benoemen ‘anders blijven ze het doen’, aldus een aantal kinderen. Soms helpt het om dit in aanwezigheid te doen van volwassenen.

“Het is makkelijker om iemand aan te spreken als er oudere mensen bij aanwezig zijn.”

Kinderen vertellen wat er gezegd wordt, op straat, op school of op sociale media: het n-woord wordt veelvuldig genoemd, maar kinderen worden ook uitgescholden voor ‘zwarte kanker-aap’ of ‘IS- terrorist’. Een kind vertelt over een mop waarin wordt gevraagd: ‘wat is de favoriete dierentuin van Wilders? Eentje zonder apen.’

“Ik let op mijzelf. Er zijn grenzen en die moeten worden gerespecteerd.”

Hoe spreek je iemand op een normale manier aan als hij of zij zich discriminerend uitlaat of racistische grapjes maakt? Sommige kinderen worden fysiek, maar dat is niet de oplossing.

“Soms als ik boos ben roept de juf me uit de klas en dan praten we het uit met elkaar. Dan koel ik af. Ze zegt dat als er weer ruzie is, ik moet weglopen.”

Op de vraag of je altijd zelf iemand moet aanspreken of dat het ook kan helpen om naar een bepaalde plek gaan voor advies of hulp, antwoordt een kind dat zij – als het gaat om een klein incident – dit liever zelf wil doen. ‘Maar als het vaker voorkomt of als het om iets groots gaat dan is extra hulp wel nodig’, zegt een kind. Een aantal kinderen vindt het lastig om anderen aan te spreken. Deze kinderen kiezen ervoor om niks te zeggen en vervelend gedrag te negeren.

[14] Dat blijkt overigens ook uit onderzoek: Geerlings, J., Thijs, J., & Verkuyten, M. (2019). Preaching and practicing multicultural education: Predicting students' outgroup attitudes from perceived teacher norms and perceived teacher–classmate relations. *Journal of School Psychology*, *75*, 89-103.

"Het is niet altijd makkelijk om iets te zeggen als er wordt gediscrimineerd. Misschien is het een 'prank'? Of misschien is het niet voor jou bedoeld? Soms kun je beter je mond houden want anders kom je zelf nog in de problemen. Je weet nooit wanneer je die persoon weer tegenkomt."

Regels opstellen

Volgens kinderen wordt gedrag vaak 'gekopieerd.' Maar het kan ook zijn dat mensen 'koppig zijn' en gewoon niet willen luisteren. Dan is het belangrijk dat zij worden aangesproken omdat zij misschien dan 'er een beter mens van worden.' Daarnaast heeft het effect als kinderen al jong bewust worden gemaakt van ongewenst gedrag (en hier op worden aangesproken) zodat 'ze ervan kunnen leren.[15] Kinderen vertellen dat er in de klas afspraken worden gemaakt over hoe zij zich moeten gedragen.

"Kan de gemeente ook niet zulke afspraken maken? Dat er regels zijn en dat er wordt uitgelegd en gedeeld wat er wel en wat er niet mag."

Alhoewel sommige kinderen vinden dat er na bijvoorbeeld drie overtredingen of waarschuwingen een straf of boete moet volgen, omdat hiermee bewustwording wordt gecreëerd, vinden andere kinderen juist dat straffen *geen* goede manier is om discriminatie en racisme te bestrijden. Uitleggen en goede gesprekken voeren zijn volgens deze kinderen effectiever. Gedrag verandert niet vanzelf en daarom is educatie belangrijk. Straffen of beboeten is een schijnoplossing die alleen op de korte termijn werkt. Zij vinden ook dat ouders hun kinderen moeten leren dat zij niet mogen discrimineren. Volwassenen moeten het goede voorbeeld geven, 'maar die luisteren vaak niet'.

"Ik vind het belangrijk dat die persoon een luisterend oor heeft. Dat gevoel mis ik soms. De juf en mijn ouders luisteren wel. De voetbaltrainer niet. Hij luistert sowieso niet naar kinderen, zijn ego is te groot."

Plegers van discriminatie en racisme moeten een verplichte cursus volgen over bewustwording, vinden veel kinderen. De vraag is alleen hoe ervoor kan worden gezorgd dat zij daadwerkelijk veranderen? Daarnaast is het niet altijd duidelijk wanneer het gaat om discriminatie en racisme en wanneer niet.

"Daders moeten leren dat het niet okay is en als zij al een cursus hebben gevolgd en het nog steeds blijven doen, dan moeten ze maar een flinke boete krijgen."

Volgens sommige kinderen is dat het geval 'als het verder gaat dan alleen pesten en het bedreigend wordt.' Maar deze vraag is lastig te beantwoorden. Het hangt af van de omstandigheden van het geval. Naast dat er geleerd moet worden 'is het nodig dat er strengere regels komen'.

"Als de juf niet weet wat ze moet doen omdat ze er geen ervaring mee heeft, dan moet ze dat ook leren. En ze moet weten hoe de kinderen zich voelen."

Hoe te handhaven?

Een aantal kinderen vraagt zich af hoe er wordt gehandhaafd. Zij vinden het geven van een boete niet realistisch. Bovendien, zo brengt één van de kinderen naar voren, kunnen 'rijke mensen een boete makkelijk

[15] Onderzoek toont aan dat sociale normen stellen onder kinderen zeker effectief is. Zie *Opgroeien zonder vooroordelen:* wat kan je doen als basisschool? | KIS. Zie een voorbeeld van een interventie: Cocco, V. M., Bisagno, E., Visintin, E. P., Cadamuro, A., Di Bernardo, G. A., Trifiletti, E., & Vezzali, L. (2022). Fighting stigma-based bullying in primary school children: An experimental intervention using vicarious intergroup contact and social norms. *Social Development*, *31*(3), 782-796.

betalen. Die leren er niet van'. Daarom is een cursus echt beter én er moet veel meer worden ingezet op bewustwording. Bijvoorbeeld door jaarlijks een speciale dag te organiseren.

"Discriminatie moet gewoon worden gestopt. Het kan niet zo zijn dat jij gewoon een leuke dag hebt en dat iemand anders jouw dag verpest door een rotopmerking. Ze moeten wat strenger worden."

Een kind stelt voor dat áls er een boete wordt uitgeschreven en deze wordt betaald, het geldbedrag naar 'de Stadspas' moet gaan. Andere kinderen willen dat er wel 'een straf komt' als iemand heeft gediscrimineerd, 'maar niet een hele zware.'

"Een taakstraf voor bejaarden. Of een cursus zodat ze leren waarom het fout is en het de volgende keer anders moeten doen."

Tot slot wordt naar voren gebracht dat kinderen waar mogelijk volwassenen moeten betrekken ('ouders en leerkrachten'). De meeste kinderen willen dat docenten gesprekken organiseren met een dader, óók als dat een andere volwassene is.

Normeren moet je leren
De stelling 'discriminerende ouders maken discriminerende kinderen en daarom moeten juist ouders ook worden aangesproken' vinden de jongeren ambassadeurs deels terecht. Het klopt dat kinderen het gedrag van hun ouders kopiëren. Aan het aanspreken van ouders zitten echter nogal wat haken en ogen en het is niet duidelijk hoe het precies zit met de AVG.[16] En wat als de aangesprokene zich beroept op de vrijheid van meningsuiting? Volgens de jongeren heeft het aanspreken binnen een schoolomgeving meer effect. Wel vinden zij het belangrijk dat er gevolgen worden verbonden aan discriminerend gedrag als dit wordt vastgesteld. Naast aanspreken kan een waarschuwing of boete zinvol zijn. Evenals educatie over discriminatie en het uitwisselen van ervaringen. Wie discriminatie ziet en zwijgt, is ook schuldig, vinden de jongerenambassadeurs. Zwijgen staat in feite gelijk aan accepteren. Maar, zo erkennen deze jongeren, in sommige gevallen voelt het niet altijd veilig om in te grijpen. Met andere woorden: schuld is een zwaar begrip. Daarom moet er meer aandacht komen voor veiligheid en ondersteuning van omstanders binnen de openbare ruimtes.

2.5. Resumerend
Hoewel de gemeente in haar reactie op *Anders Behandeld* benadrukt dat er binnen scholen, sportclubs en het jongerenwerk stevig wordt ingezet op sociale veiligheid en het stellen van normen, ontbreekt een duidelijke en gedeelde definitie van wat normeren precies inhoudt en hoe dit in de praktijk vorm krijgt: wie bepaalt de norm, wie grijpt in, wanneer en hoe? Daardoor blijft het risico bestaan dat professionals handelingsverlegen blijven en dat discriminerend gedrag niet op het moment zelf wordt gecorrigeerd. Ook kinderen zelf worden nog te weinig erkend als actieve normstellers; hun roep om duidelijke regels krijgt nog geen vaste plek in beleid. In gesprekken met de Kinderombudsman vragen kinderen en professionals om (meer) aandacht voor gedragsverandering van ouders en andere volwassenen. En dat is hard nodig: kinderen voelen zich onveilig wanneer niet wordt ingegrepen bij discriminerende uitingen.

Zelf normen stellen
Buiten het wettelijk kader om racisme en discriminatie aan te pakken, is het nodig kinderen (zelf) normen te laten stellen. Dit zou bijvoorbeeld op elke school en sportclub kunnen gebeuren om de noodzaak overal voelbaar te maken. Hun ervaringen en ideeën helpen om grenzen te stellen en om de nieuwe sociale norm

[16] Algemene Verordening Gegevensbescherming.

geloofwaardig te maken. Kinderen zijn vaak strenger in hun wens tot normeren dan volwassenen, het is belangrijk dat zij die strengere normen terugzien.

Het goede voorbeeld geven
Normeren betekent dat *niet-discrimineren* vanzelfsprekend onderdeel wordt van wat als 'normaal' en wenselijk gedrag geldt.[17] Kinderen leren wat goed en fout is door wat zij om zich heen zien. Daarom is het cruciaal dat volwassenen consequent het goede voorbeeld geven en discriminatie actief afkeuren. Goed voorbeeld doet volgen, slecht voorbeeld ook.[18]

De juiste tools
Om die norm te versterken, moeten professionals leren om racisme en discriminatie te herkennen, te benoemen en er gepast op te reageren. Zonder de juiste kennis en kunde slagen zij daar niet in. Het vraagt om structurele trainingen, duidelijke afspraken binnen scholen en organisaties, volwassenen die zichtbaar stelling nemen tegen discriminatie. Een veilig klimaat blijft essentieel: kinderen moeten weten dat zij gesteund worden als ze discriminatie ervaren of zien gebeuren. Dat kan door gesprekken te voeren tussen betrokkenen, door omstanderstrainingen en door mensen consequent aan te spreken op ongewenst gedrag en daar indien noodzakelijk waarschuwingen of sancties aan te verbinden. Leren goed te normeren vraagt om een lange adem. Gemeenten kunnen hierin een verbindende rol spelen door scholen, sportverenigingen en jeugdwerk te ondersteunen met opleidingen, middelen en kennisuitwisseling. Landelijke of regionale coördinatie en structurele financiering zijn noodzakelijk. Losse pilots volstaan niet. Het is echter cruciaal dat er wordt gekozen voor interventies die in lijn zijn met de wetenschappelijke kennis over wat werkt op dit gebied en dat er na kleinschalige (proef)implementatie een evaluatie plaatsvindt op effect. Toetsen op effect is belangrijk want baat het niet dan schaadt het soms wel.[19]

[17] https://www.movisie.nl/sites/default/files/2022-12/*wat-werkt-bij-het-verminderen-van-discriminatie*-dec-2022.pdf.
[18] Kennisplatform Inclusief Samenleven. Https://www.movisie.nl/sites/default/files/2022-12/wat-werkt-bij-het-verminderen-van-discriminatie-dec-2022.pdf.
[19] Zie: https://www.movisie.nl/artikel/burgerschapslessen-baat-niet-dan-schaadt-soms-wel.

Kindvriendelijk en laagdrempelig melden.

3. Kindvriendelijk en laagdrempelig melden

3.1. Inleiding

"Het is slim die meldpunten, omdat als je bijvoorbeeld je niet veilig voelt om met een juf of een meester of je ouders erover te praten, dan is het wel slim om naar die meldplek te gaan en hen te laten weten hoe je je voelt. Dan kunnen ze je tips geven, of hoe je er beter mee om kan gaan."

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan het thema laagdrempelig melden.
Melden doet recht aan de pijnlijke ervaringen van kinderen en zorgt er (hopelijk) voor dat ervan geleerd kan worden. Zonder meldingen blijft discriminatie voor beleidsmakers onzichtbaar en maakt het de eerdere stappen van de aanpak minder effectief. In de praktijk blijkt echter dat er relatief weinig wordt gemeld. Hiervoor zijn verschillende verklaringen te vinden.[20] Kinderen vinden het vooral moeilijk om hun ervaringen te delen. Hebben zij eenmaal besloten om te melden dan doen zij dat het liefst met familie, vertrouwenspersonen, ervaringsdeskundigen, de Kindertelefoon, óf bij een onafhankelijk meldpunt. Een belangrijke voorwaarde voor het melden bij een speciaal daarvoor ingericht meldpunt is dan ook dat dit laagdrempelig en toegankelijk voor kinderen moet zijn en dat er een basis van vertrouwen is.

Op grond van de wet Gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen (adv) zijn gemeenten verplicht hun inwoners toegang te bieden tot een adv (ook wel een anti-discriminatiemeldpunt genoemd). Vanuit het VN-Kinderrechtencomité is erop gewezen dat de adv's laagdrempelig voor kinderen moeten zijn.
Begin 2025 werd vanuit het ministerie van BZK aangekondigd dat er gesprekken plaatsvinden met Discriminatie.nl over het kindvriendelijk maken van de adv's. Inmiddels zijn de adv's klaar om discriminatiemeldingen van kinderen op een toegankelijke en laagdrempelige manier mogelijk te maken.

3.2. Wat kinderen belangrijk vinden

Kinderen willen de mogelijkheid hebben om hun ervaringen met discriminatie en racisme te uiten, bijvoorbeeld via (anonieme) meldpunten of door in gesprek te gaan met een aangewezen persoon die zij vertrouwen.[21] Voor veel kinderen is het belangrijk hiervoor een volwassen persoon te hebben ('a trusted adult') die op hen lijkt en een voorbeeldfunctie vervult of ervaringsdeskundige is. Door hun ervaringen te delen voelen kinderen zich gehoord en gesteund. Ze willen dat er iets gedaan wordt met hun meldingen én dat er concrete stappen worden ondernomen om de situatie te verbeteren.

3.3. Hoe professionals daarop reageren

"Hoe kan een veilige omgeving gecreëerd worden waarin kinderen en jongeren hun ervaringen kunnen delen, zich optimaal kunnen ontwikkelen zonder zich geïsoleerd te voelen?"

Allereerst wordt ingegaan op de vraag wat onder 'laagdrempelig' moet wordt verstaan. Hoe zorg je ervoor dat kinderen zich veilig genoeg voelen om een melding te doen? In ieder geval is het belangrijk om scholen te betrekken én jongerenwerkers, omdat deze laatste groep vaak 'dichter op jongeren zit'.

[20] Er zijn diverse redenen bekend waarom mensen hun discriminatie-ervaringen doorgaans niet melden (Kros, et al, 2022). Zo is er onder meer sprake van onbekendheid met instanties en mogelijkheden om te melden; melders gaan er soms vanuit dat melden geen zin heeft; er is onduidelijkheid of er sprake is van discriminatie; het is te pijnlijk en/of kost te veel energie om te melden; angst voor de gevolgen en om niet geloofd te worden; wantrouwen; schuld- en schaamtegevoelens of het melden past niet bij de coping-strategie. Daarnaast is discriminatie voor veel groepen in Nederland geen incident maar een dagelijkse ervaring. Deze constatering sluit aan bij het rapport *Keer op keer. Inzichten in gestapelde discriminatie-ervaringen in Nederland en Europa*, de derde voortgangsrapportage van de Staatscommissie tegen discriminatie en racisme (2025). Hierin komt naar voren dat mensen discriminatie op meerdere (levens)terreinen ervaren én op meerdere gronden.
[21] Zie ook rapport *Anders Behandeld* (2024).

Waar kun je terecht met je melding?
Professionals vragen zich af in hoeverre kinderen weten waar zij terecht kunnen met hun ervaringen. En of zij weten dat er speciale plekken zijn waar meldingen van discriminatie kunnen worden neergelegd. Met andere woorden, weten kinderen hun weg te vinden naar een laagdrempelig, kindvriendelijk meldpunt? Omdat dit niet het geval lijkt te zijn, is het raadzaam hier (extra) aandacht voor te vragen, vindt een aantal professionals. Dat kan door gebruik te maken van verschillende publicitaire mogelijkheden zoals een item in het Jeugdjournaal; informatie op Instagram (eventueel met behulp van een populaire influencer); een samenwerking met de Kindertelefoon; of het verlenen van medewerking aan een bekend kinderprogramma op tv als '*Taarten van Abel*.'[22]

Het is echter onvoldoende helder wat er met meldingen gebeurt als kinderen deze hebben neergelegd bij een anti-discriminatie meldpunt. Vragen die regelmatig terugkomen zijn*:* 'wordt er na een melding aangifte bij de politie gedaan? Gaat het meldpunt na de melding met de 'dader' in gesprek? Kunnen kinderen er anoniem melden? Krijgen melders een terugkoppeling van de gesprekken met 'daders'? Omdat er nog onduidelijkheden zijn wijzen professionals erop dat het verkrijgen van adequate informatie belangrijk is. Het winnen van *vertrouwen* is van doorslaggevende betekenis. Daarom moet er aan de voorkant worden geïnvesteerd en voorlichting worden gegeven. Medewerkers van de Ouder- en Kindteams (OKT) én de onderwijsinstellingen zouden extra trainingen moeten krijgen. Trainingen in het praten met kinderen over het onderwerp discriminatie en trainingen in het herkennen daarvan. Een professional:

"Het gaat er niet alleen om dat je als professional zelf weet wat een meldpunt kan betekenen, maar óók wat jij kunt doen om een kind zo goed mogelijk bij te staan als het een melding wil doen."

Volgens een onderwijsprofessional zou bij wijkgericht passend onderwijs nagedacht kunnen worden over 'wijkgerichte' vertrouwenspersonen, denk aan het project de *Vreedzame Wijk* in stadsdeel West. Vanuit dat perspectief zou meer ingezet kunnen worden op 'pedagogische allianties in de wijk'. Het voordeel is dat in die allianties mensen werken die contact met elkaar onderhouden en dezelfde taal spreken. Bovendien heeft het kinder- en jongerenwerk het vertrouwen van kinderen om wie het gaat.

Goede contacten tussen vertrouwenspersonen en meldpunten essentieel
Korte lijnen tussen de vertrouwenspersonen op scholen en de meldpunten zijn eveneens noodzakelijk. Want sommige kinderen voelen er niets voor om naar een afzonderlijk meldpunt te gaan om een melding te doen over discriminatie en racisme. Zij willen hun verhaal liever doen bij een vertrouwenspersoon op school of sportclub. Maar dan moet het contact tussen vertrouwenspersonen en meldpunten 'warm' zijn.

"Het probleem is systemisch. Dat los je niet op met meldingen. Er moet sprake zijn van een vertrouwensband en die krijg je niet door een (eenmalige) melding."

Sommige professionals vragen zich af 'hoe deze verschillende instanties met elkaar communiceren nu het delen van privacygevoelige informatie vanwege de AVG aan strikte voorwaarden is gebonden'.
Een vertrouwenspersoon kan ervoor kiezen om samen met een slachtoffer melding te doen bij een meldpunt. Doorverwijzen naar een meldpunt is ook een optie. Aan de andere kant kan het meldpunt wijzen op de rol van de vertrouwenspersoon op school. Op die manier kunnen vertrouwenspersonen en meldpunten elkaar versterken en wordt het melden makkelijker gemaakt. En dat is belangrijk omdat er dan, zo hopen professionals, vaker gemeld wordt. Een professional:

"Als er niet wordt gemeld dan wordt het probleem ook niet zichtbaar."

[22] Een kinderprogramma waarin een veilige setting wordt gecreëerd en aan kinderen wordt gevraagd wat er in hun leven speelt.

Het staat vast dat er tot nu toe nauwelijks wordt gemeld. 94% van de kinderen die discriminatie hebben ervaren, maakt daar geen melding van bij een instantie, bleek in 2018 uit een enquête van het Kennisplatform Inclusief Samenleven.[23]

Heeft melden zin?
Kinderen willen niet 'snitchen' of zijn niet bekend met het (anti-discriminatie)meldpunt.[24] Sommigen vinden de term 'meldpunt' verwarrend omdat hiermee gesuggereerd wordt dat je alleen 'kunt melden' en dat is zeker niet het geval. Discriminatie.nl Regio Amsterdam (hierna: Discriminatie.nl) licht toe dat melders bijvoorbeeld ook ondersteuning kunnen krijgen. Na een melding bij Discriminatie.nl gaan medewerkers in gesprek met het kind of de jongere die de melding heeft gedaan (en eventueel ook de ouders). Vervolgens worden de verschillende opties besproken om de situatie aan te pakken of te verbeteren. Daarbij wordt niet, zoals vaak wordt gedacht, automatisch doorverwezen naar de politie. Bovendien, zo benadrukt Discriminatie.nl, is privacy voor de anti-discriminatiemeldpunten erg belangrijk. Er worden nóóit stappen ondernomen als een kind dat niet wil. Na een melding worden de opties gezamenlijk besproken en wordt er een plan van aanpak gemaakt. Helaas wordt nog (te) vaak gedacht dat melden geen zin heeft. Professionals worstelen hier mee:

"Vooral bij kinderen die dit vaker meemaken is het gevoel: laat maar zitten. Ik word toch niet geloofd."

Dat is jammer, want juist door het melden kan beter in kaart worden gebracht wat er gebeurt in Amsterdam. En op die manier worden patronen en trends zichtbaar en bespreekbaar gemaakt. Veel professionals benadrukken dat een terugkoppeling, bijvoorbeeld over eventuele vervolgstappen ten aanzien van de dader, cruciaal is voor het vertrouwen in het meldpunt. Een professional:

"Maak een gewoonte van in gesprek gaan. Voor jezelf opkomen en goede voorbeelden geven zijn een inspiratie voor anderen. Zorg dat melden te allen tijde 'veilig' is. En houdt contact met de melder."

Als kinderen het gevoel krijgen dat er niets gebeurt met hun melding is dat extra schadelijk. Hetzelfde geldt voor het bespreken van ervaringen met discriminatie en racisme in een groep die als onveilig wordt ervaren, omdat kinderen het gevoel hebben dat het melden 'tegen ze kan worden gebruikt.' Iemand brengt naar voren dat het vertrouwen bij sportclubs 'helemaal weg' is en dat er daarom niet wordt gemeld. Ook omdat de ervaring is 'dat er niks mee gebeurt'. Naar aanleiding van de vraag in hoeverre rekening wordt gehouden met het feit dat kinderen de gevolgen van een melding niet altijd goed kunnen overzien laat Discriminatie.nl weten dat bij de meldpunten inmiddels consulenten speciaal zijn opgeleid om met kinderen te praten over discriminatie en het doen van een melding. Ook is er de mogelijkheid om een melding *online* te doen. Dat spreekt vooral jongeren aan vanwege de laagdrempeligheid.

3.4. Uitkomsten dialoogsessies met kinderen/jongeren

Op de vraag hoe je het beste een meldpunt kunt inrichten waar zij laagdrempelig kunnen melden, antwoorden kinderen dat een goede website een eerste randvoorwaarde is. Het liefst met leuke kleuren. De informatieve tekst op die website moet niet te lang of saai zijn. Er moet wel duidelijk worden vermeld waar je terecht kunt en hoe je contact kunt opnemen. Een meldpunt moet op verschillende plekken beschikbaar zijn en je moet er ook gewoon naar toe kunnen 'om even je hart te luchten'. Kinderen willen kunnen bellen, chatten of mailen.

Is mijn melding veilig?
Opvallend vaak geven kinderen aan dat zij het belangrijk vinden dat een meldpunt *betrouwbaar* is:

[23] Jongeren melden discriminatie niet: 'Heeft toch geen zin' | KIS
[24] "Snitchen" betekent in straattaal iemand verraden. (Anti-discriminatie)meldpunt wordt ook wel anti-discriminatievoorziening (adv) genoemd, zie kader onder 3.1. van dit hoofdstuk.

"Degene die geluisterd heeft naar de melding moet dit niet doorvertellen aan andere mensen. Ik ben voor geheimhouding."

Kinderen willen niet 'dat te veel mensen het weten' als zij een melding doen en bij het meldpunt 'moeten ze geheimen kunnen bewaren'. En op de vraag wat kinderen verwachten als zij een melding hebben gedaan geeft een aantal aan dat 'iemand die je echt vertrouwt ook de tijd neemt om met je te praten en dat je verder geholpen wordt. Dus dat er 'echt iets' met de melding wordt gedaan:

"Het is niet fijn als mensen je discrimineren. Als iemand het bij jou doet vind je het ook niet leuk. Een melding doen maakt dat je een veilig, prettig gevoel hebt en dat je er niet zelf mee hoeft rond te lopen."

Wat kinderen zou tegenhouden om te melden is dat ze bang zijn dat melden negatieve gevolgen voor hen zou kunnen hebben. Of dat meldingen worden 'doorverteld'. Eén kind vindt echter dat er altijd moet worden gemeld 'want erover praten lucht op en dan voelt het niet meer als een geheim'.

Wat moet een meldpunt doen?
Op de vraag wat er met meldingen 'gedaan moet worden' antwoordt een aantal kinderen dat er onderzocht moet worden wat er precies is gebeurd. Sommige kinderen stellen voor dat de melder gaat praten met een supportgroep. Weer anderen vinden dat de gemeente 'het moet oplossen'. Op de vraag of de kinderen alleen of juist met hun ouders willen melden, antwoorden de meeste kinderen dat zij dit het liefst met (een van) hun ouders zouden willen doen. Een kind stelt voor dat er bij het maken van een melding 'gebruik moet worden gemaakt van camera's'. Een ander kind is bang dat er ook 'nepmeldingen' worden gedaan. Hoe voorkom je dat? Sommige kinderen vinden dat je alleen mag melden 'als je bewijs' hebt. Bijvoorbeeld met filmpjes of getuigen die verklaren. Anderen vinden dat lastig, want er is niet altijd bewijs. Zou dat dan betekenen dat je geen melding zou kunnen doen? Dat kan niet de bedoeling zijn en deze kinderen vinden daarom dat je ook zonder bewijs mag melden. Niet alleen bij een meldpunt willen kinderen terecht kunnen. Ze vinden dat je een verhaal moet kunnen delen op school, bij een juf of meester die je vertrouwt of op de sportclub. En die instanties moeten ook goed kunnen samenwerken met het meldpunt. Een kind:

"Mijn juf is lief en behulpzaam. Zij helpt ons met dingen. Eigenlijk is ze een vertrouwenspersoon."

Alleen melden als er vertrouwen is
De Kindertelefoon is volgens kinderen een goede instantie die alle informatie 'bij elkaar kan brengen'. Veel kinderen kennen de Kindertelefoon en daar komt al veel informatie terecht. Hierop vertelt een kind over school waar een brievenbus hangt. In die brievenbus stoppen kinderen briefjes waarop ze schrijven waar zij mee zitten. Elke vrijdag wordt de bus geleegd en gaan kinderen met elkaar in gesprek over een of meer problemen die aan de orde worden gesteld. De andere kinderen vinden dit een 'mooi idee'. Eigenlijk zou iedere school zo'n brievenbus moeten hebben. Ook zeggen veel kinderen dat zij hun ervaringen wel aan familieleden, vrienden of vertrouwenspersonen willen vertellen, maar niet aan vreemden. 'Vertrouwen' en 'betrouwbaar zijn' komen in de gesprekken opmerkelijk vaak naar voren:

"Ik zou diegene eerst willen testen om te kijken wat ie zegt en het niet doorvertelt."

Over het begrip vertrouwen zeggen kinderen dat het zinvol is om 'eerst een gesprek te hebben'. Over hoe het met je gaat. En dan pas daarna, als er vertrouwen is kun je ingaan op de kwestie zelf. Maar dan moet diegene met wie je praat wel genoeg over het onderwerp discriminatie en racisme weten. Het gevoel dat iemand 'je echt goed begrijpt' is belangrijk. Een kind zegt dat zij het liefst praat met oudere vrouwen omdat die meer te vertrouwen zijn en eerder begrijpen wat er aan de hand is. Jongere mensen 'vertellen het sneller door'. Bijna

alle kinderen hebben behoefte aan stevig bewijs dat degene bij wie zij een klacht indienen of melden hun vertrouwen niet zal beschamen.

"Je kunt niet iedereen vertrouwen, ook als ze zeggen dat ze niks door gaan vertellen."

Veel kinderen zullen een drempel over moeten om iets te durven melden. Op de vraag wanneer kinderen 'tevreden zijn' na het doen van een melding wordt aangegeven 'als het stopt.'

"Ze moeten het oplossen en de daders aanpakken."

Op de stelling 'een meldpunt discriminatie moet op iedere school aanwezig zijn' laten jongerenambassadeurs weten hier positief tegenover te staan. Wel benadrukken zij dat deze meldpunten anoniem, betrouwbaar en professioneel begeleid moeten zijn met herkenbare personen en aanspreekpunten. Én het moet duidelijk zijn wie de meldingen oppakt omdat kinderen en jongeren zich veilig moeten voelen om daadwerkelijk een melding te doen. Een meldpunt 'zonder echte gevolgen voor de dader is nutteloos'. Een breed gedragen standpunt onder de jongerenambassadeurs is dat 'zonder consequenties het vertrouwen in meldpunten verdwijnt'. Maar, zo wordt naar voren gebracht 'meldingen zijn nooit nutteloos, omdat ze bijdragen aan het opbouwen van data en signalen'. Kortom, volgens de jongerenambassadeurs moeten meldpunten zichtbare en duidelijke vervolgstappen kunnen garanderen. Liever veel en laagdrempelige plekken om te melden dan één perfecte oplossing, want die is er niet.

3.5. Resumerend

Sinds deze zomer is Discriminatie.nl (landelijk) gestart om het doen van een melding kindvriendelijker te maken, mede op advies van het VN-Kinderrechtencomité. De gemeente werkt aan het verbeteren van meldingsbereidheid via Discriminatie.nl, jongerenwerk en lokale initiatieven. Dat is een goede zaak. Maar er is meer nodig. Gesprekken over kindvriendelijk en laagdrempelig melden laten zien hoe kwetsbaar het melden in de beleving van kinderen is. Er is behoefte aan een uitgewerkt vervolgtraject voor kinderen die wél melden. Kinderen willen op voorhand weten wat er met hun melding gebeurt, wie er luistert, wat de gevolgen zijn voor de dader en of er echt iets verandert. Zonder duidelijke terugkoppeling en zichtbare actie verdwijnt het vertrouwen dat melden zin heeft.

Na de melding

Op de gemeentelijke website is informatie te vinden over jongerenwerkers, @ease-chats en inloopspreekuren, maar het is niet altijd duidelijk hoe deze verschillende routes samenkomen in één herkenbare, kindvriendelijke meldstructuur. Er is geen plan voor structurele samenwerking tussen vertrouwenspersonen op scholen, sportclubs en het meldpunt Discriminatie, terwijl die samenwerking juist belangrijk is om kinderen te begeleiden na een melding. Het ontbreekt aan een aanpak om meldingen die via andere kanalen binnenkomen, bijvoorbeeld bij de Kindertelefoon, jeugdteams of familie, te verbinden met het officiële meldpunt, zodat ervaringen niet versnipperd raken.

Voorts moeten professionals die met kinderen werken goed op de hoogte zijn van de emotionele effecten van het melden. Hier is (nog) te weinig aandacht voor, terwijl dit voor kinderen erg belangrijk is. Daarom moet om kindvriendelijk melden daadwerkelijk effectief te maken, de stap ná het melden even serieus worden ingericht als de melding zelf: een duidelijk proces van opvolging, terugkoppeling en begeleiding waarin kinderen merken dat hun verhaal iets in gang zet. Het vervolgtraject bepaalt of kinderen zich serieus genomen voelen.[25] Dus: niet alleen registreren, maar actief reageren: vertrouwelijke gesprekken voeren, terugbellen, uitleg geven, emoties bevestigen, zichtbaar maken wat er met een melding gebeurt en nazorg bieden.

[25] Wat werkt bij het verminderen van discriminatie? | Movisie

Laat de kinderen mee-ontwerpen
Kinderen moeten kunnen meepraten over beleid. Opvallend is dat kinderen die in het kader van dit onderzoek zijn gesproken behoefte hebben aan controle over hun eigen melding: ze willen zelf bepalen bij wie ze melden, hoe en in welke vorm. Jongeren zijn eerder bereid problemen te melden als zij ervaren dat hun stem ertoe doet en mede-eigenaarschap voelen over de aanpak.[26] Zowel kinderen als jongeren hebben hele duidelijke ideeën over inrichting van meldpunten: zo moeten deze makkelijk te vinden en 'te gebruiken' zijn. Melden zou via telefoon, chat, e-mail of zelfs een brievenbus op school moeten kunnen plaatsvinden. Fysieke plekken in de buurt worden vaak betrouwbaarder en toegankelijker gevonden dan één centraal meldpunt. Ook de deskundigheid en cultuursensitiviteit van medewerkers is belangrijk: meldpunten moeten bemand worden door goed opgeleide professionals die weten hoe ze met verschillende achtergronden en ervaringen omgaan. Jongeren willen erop kunnen rekenen dat hun verhaal veilig is bij iemand die niet alleen goed is opgeleid, maar óók verschillende vormen van racisme en discriminatie herkent. Een andere belangrijke voorwaarde is dat wat is er besproken niet zonder toestemming wordt gedeeld. Door kinderen actief te betrekken bij de inrichting en evaluatie van meldprocedures, wordt het systeem niet alleen kindvriendelijker, maar ook effectiever. Dit, omdat het aansluit bij hun taal en leefwereld.

Een netwerk rond meldpunten
Omdat in het werkveld veel verschillende professionals actief zijn, zoals scholen, jongerenwerkers, vertrouwenspersonen, het anti-discriminatiemeldpunt en eventuele andere meldpunten, is goede samenwerking essentieel. Meldpunten moeten onderdeel zijn van een breed netwerk en 'in de samenleving' staan.[27] Alleen dán kunnen partijen elkaar snel vinden en samen met kinderen bespreken welke stappen mogelijk zijn. Hier wordt het belang van duidelijke voorlichting zichtbaar: wat betekent het om een melding te doen, welke opties zijn er, en vooral waarom melden belangrijk is.

[26] https://www.oecd.org/en/publications/oecd-youth-policy-toolkit_74b6f8f3-en.html
[27] Handreiking Antidiscriminatiebeleid voor gemeenten.

Bevorderen van een inclusieve samenleving.

4. Bevorderen van een inclusieve samenleving

4.1. Inleiding

"Niet alleen omdat jij bepaalt hoe je over dingen denkt. Je moet meer perspectieven leren zien. Dat is belangrijk aan het begin van je leven."

Een inclusieve samenleving zorgt ervoor dat alle kinderen volwaardig kunnen deelnemen aan het sociale, culturele en economische leven. Het betekent niet alleen meedoen, maar ook erkend en gewaardeerd worden om wie je bent. Inclusie is voor kinderen van belang, omdat dit het veiligheidsgevoel versterkt, een bijdrage levert aan gelijke ontwikkelingskansen en een positief zelfbeeld stimuleert. Kinderen die opgroeien in zo'n omgeving leren beter samen te leven, krijgen eerlijke kansen en ontwikkelen zich tot empathische, veerkrachtige en sociaal vaardige volwassenen. Het bevorderen van een inclusieve samenleving vormt dan ook een belangrijke stap in de aanpak van discriminatie en racisme. Voorkomen is beter dan genezen. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de vraag of en zo ja welke (preventieve) handelingen een inclusieve samenleving kunnen bevorderen.

4.2. Wat de kinderen belangrijk vinden

Kinderen willen dat er voorlichting wordt gegeven over discriminatie en racisme, niet alleen op school maar ook op de sportclub en op sociale media. Voorlichting hoeft niet alleen gericht te zijn op kinderen. Het is ook zinvol om volwassenen goed voor te lichten, vinden kinderen. Kinderen zouden willen dat het thema discriminatie en racisme tijdens de opvoeding serieus wordt genomen en door ouders wordt opgepakt. Want als ouders hun kinderen al van jongs af aan leren aandacht en respect te hebben voor verschillende achtergronden en culturen dan zullen discriminatie en racisme in de toekomst afnemen. Voorlichting kan helpen om bewustzijn te creëren en de slachtoffers te laten weten dat ze er niet alleen voor staan. Niet alleen het verstrekken van adequate informatie is nodig maar ook het voeren van het 'goede gesprek'. Hiervoor is cruciaal dat elkaars mening wordt gerespecteerd én dat er een open dialoog mogelijk is. Tot slot moet er steun zijn van ouders, leraren, en andere volwassenen.

4.3. Hoe professionals daarop reageren

"Kinderen nemen veel over van hun ouders. Je moet vroeg beginnen met kinderen leren dat er verschillen zijn. Dat geldt voor ouders thuis maar ook voor docenten op school. Als leerkracht besteed ik aandacht aan alle feestdagen en kijk ik hoe deze gezamenlijk kunnen worden gevierd. We bespreken de verschillende religies en culturen. Op die manier creëer je op een laagdrempelige manier tolerantie, begrip en bewustzijn. En er wordt kennis gedeeld. Het is belangrijk dat je ieders grenzen respecteert."

Professionals die werkzaam zijn in het onderwijs vertellen dat zij inmiddels overbelast zijn en dat voor extra taken – zoals het aandacht schenken aan het thema discriminatie en racisme - niet altijd genoeg tijd is. Ook kampt het onderwijs met tal van andere problemen waardoor aandacht voor het thema discriminatie en racisme ondersneeuwt. Bovendien staat het thema niet bij alle professionals op het netvlies, zeker als zij niet *zelf* te maken hebben met discriminatie en racisme. Deze professionals zullen racisme en micro-agressies dan ook minder snel herkennen en zijn zich minder bewust van de impact ervan.[28] Juist om deze reden moet er, ook op school, meer preventief aandacht zijn voor diversiteit, vinden professionals:

"Een standaard schoolprogramma, zoals een jaarlijkse "Week van de Culturen", kan bijdragen aan bewustwording binnen het onderwijs, vergelijkbaar met initiatieven zoals Fawaka."

[28] Onderzoek over de leergang van Fawaka voor docenten over racisme laat zien, dat dit echter wel te veranderen is: Evaluatierapport-Leergang-Inclusief-onderwijs-van-Fawaka.pdf.

Zorg voor een veilige setting

Hoewel er soms angst is voor conflicten, escalatie en boosheid omtrent dit gevoelige onderwerp constateren veel professionals dat er behoefte is aan het voeren van open gesprekken. Ook als die soms schuren. Een positieve en open dialoog zou kunnen leiden tot wederzijds begrip, bewustwording en hopelijk tot een oplossing om toekomstige incidenten (makkelijker) te voorkomen. Een belangrijke (rand)voorwaarde daarbij is dat deze dialogen 'empathisch,[29] vertrouwelijk en toegankelijk zijn', aldus een aantal professionals.

"Het goede gesprek heeft effect, zeker met kinderen. Veel hoop zit in werken vanuit de basis. Mensen willen graag hun verhaal delen en meer kennis uitwisselen."

Veiligheid en rechtvaardigheid moeten gewaarborgd worden. Gedragsverandering bij daders is alleen mogelijk als je grenzen bespreekbaar maakt. Werkvormen als *Over de Streep* kunnen helpen empathie en bewustwording te vergroten.[30] Rolmodellen en ervaringsdeskundigen zijn essentieel voor herkenning en inspiratie. Een professional:

"Het is belangrijk dat 'gemarginaliseerde groepen' samenkomen en elkaars verhalen delen. Dan vergroot je empathie. Overweeg formats, zoals een podcast of campagne waarin mensen anoniem hun verhaal kunnen vertellen. En vergeet niet dat deze ook gericht moeten zijn op omstanders en daders."

Niet alleen op school maar ook op plekken waar kinderen 'vrijwillig' komen, zoals de speeltuin of de sportclub zouden dialoogsessies georganiseerd moeten worden, omdat deze 'meer ruimte bieden voor openheid'. Ook in gesprekken over dit thema wordt opgemerkt dat er behoefte is aan een structurele aanpak, geen kortdurende pilots. Vertrouwen (terug)winnen bij mensen die zijn gediscrimineerd, vraagt namelijk om een langdurige inzet. Volgens een aantal professionals willen kinderen wel praten over discriminatie en racisme, maar dan moet de aanpak aansluiten. En dat is niet altijd eenvoudig te bewerkstelligen. Een leerkracht:

"Wat doe je in de klas om het onderwerp te bespreken? Hoe leren wij kinderen dat ze ook omstanders kunnen zijn? Hoe geven wij ze handvatten en leer ze: zorg voor elkaar?"

Deskundigheid is vereist

Er is meer expertise over discriminatie nodig bij diegenen die werken met (jonge) kinderen om 'goede gesprekken te kunnen voeren'.[31] Ondanks de besproken werkdruk van leerkrachten geven professionals aan dat het toch goed zou zijn als zij educatieve trainingen kunnen volgen. Dit benadrukt dat er tijd vrijgemaakt moet worden voor leerklachten om hier prioriteit aan te geven. Ook ouders zouden door trainingen beter kunnen worden geïnformeerd. Tot slot is cruciaal dat scholen, ouders en leerlingen structureel informatie met elkaar uitwisselen, zodat een effectieve driehoek ontstaat die uitnodigt tot samenwerking. Een vruchtbare samenwerking tussen school en ouders kan helpen.

"We moeten niet toegeven, er zijn kaders nodig. Maar dan moet je iedereen meenemen en koesteren. Leerkrachten voor de klas, de kinderen maar ook hun ouders. Juist de ouders moeten soms opgevoed worden. Het is een soort 'driehoek'. Daarnaast vind ik het belangrijk dat je iemand groet en laat zien dat iedereen erbij hoort. Zo begint het, in het klein."

---

[29] Inleving en empathie zijn belangrijke mechanismen om vooroordelen (en daarmee discriminatie) te verminderen. Daar is veel onderzoek over beschikbaar. Zie: *Wat werkt bij het verminderen van discriminatie?* | Movisie. Ook onder kinderen kan dit effectief zijn. Zie ook KIS rapport '*Opgroeien zonder vooroordelen'*.

[30] *Over de Streep* is een werkvorm met als doel om leerlingen bewust te maken van hun gedrag en de impact die dit heeft op anderen, met een speciale nadruk op pestgedrag.

[31] Hierbij moet worden opgemerkt dat als het thema 'bespreekbaar' wordt gemaakt het niet altijd betekent dat er daadwerkelijk verbetering plaatsvindt. Een voorbeeld: als er in de klas een gesprek plaatsvindt over discriminatie waarin kinderen aangeven discriminatie geen probleem te vinden, verslechtert de situatie (ook al is het bespreekbaar gemaakt).

Volgens sommige professionals speelt 'geweldloze communicatie' een rol in het verbinden van mensen, vooral binnen diverse teams met verschillende subculturen.[32] Trainingen over effectieve gespreksvoering kunnen helpen om de juiste mensen aan te trekken en ervoor te zorgen dat teamleden cultuursensitief met elkaar omgaan. Ook ervaringsdeskundigen en cultuur-sensitieve lesprogramma's kunnen volgens professionals bijdragen aan inclusie.[33] Een aantal professionals waarschuwt om niet alleen voor 'eigen parochie te prediken'. Wanneer het gaat om het vergroten van expertise is het belangrijk om juist die mensen te bereiken met wie je niet zo snel in aanraking komt of die er andere ideeën op nahouden. Daarnaast moet je alert zijn op vormen van discriminatie die verschillend worden ervaren, zegt een aantal professionals. Het vraagt om nuance in aanpak. Politieke gevoeligheden moeten niet onderschat worden: te 'woke' roept wellicht weerstand op, ook al is de intentie goed.[34] Tot slot kan een gebrek aan expertise over het onderwerp een belemmering zijn bij het voeren van een goed gesprek, want niet iedereen is cultuursensitief. Wat impliciet wordt gezegd is dat dit geen kwestie is van goede bedoelingen, maar van geoefende competenties. Er is behoefte aan professionele vorming, een standaard in het onderwijs, jeugdwerk en gemeente, met een focus op discriminatie en racisme.

Creëer (politieke)randvoorwaarden
Onder het oppervlak schuilt iets wat niet expliciet wordt benoemd maar wel steeds doorklinkt in gesprekken, namelijk de erfenis van racisme. Er is machteloosheid en trauma bij slachtoffers en professionals en soms schaamte bij daders en omstanders. Deze onderstroom maakt dat problemen niet alleen praktisch of beleidsmatig kunnen zijn, maar ook psychologisch, collectief en historisch. Er zit veel verdriet en moedeloosheid. Ook daar moet aan worden gewerkt, zegt een aantal professionals.

Opvallend vaak komt in bijeenkomsten naar voren 'dat het huidige politieke klimaat niet meewerkt'. Er wordt (op landelijk niveau) gestigmatiseerd in plaats van ondersteund. Een professional:

"De huidige landelijke koers helpt niet. Amsterdam zal zelf leiderschap moeten tonen en laten zien hoe het anders kan."

Er is behoefte aan een concreet meerjarenprogramma vanuit de (rijks)overheid met structurele financiering. Want alleen dán kan er een verandering in de samenleving plaatsvinden. Nu worden er alleen 'pleisters geplakt'. Een aantal professionals is wantrouwend: hoe kunnen we organisaties die zich eerder hebben schuldig gemaakt aan discriminatie en racisme wel vertrouwen op dit vlak? Er is sprake van 'institutioneel wantrouwen'. Of er wordt gezegd: zijn de Amsterdamse inspanningen niet tevergeefs als de politiek in Den Haag het slechte voorbeeld blijft geven?

"Er wordt zoveel genormaliseerd dat het lastig kan zijn de problemen nog goed aan te pakken. Creatieve oplossingen bedenken is hier noodzaak, omdat veel huidige aanpakken nog niet werken. Hier moet dus buiten de box worden gedacht."

4.4. Uitkomsten dialoogsessies met kinderen

Kinderen geven aan dat er meer 'van dit soort bijeenkomsten' moeten zijn: bijeenkomsten waarbij zij op een serieuze manier met volwassenen in gesprek kunnen gaan over belangrijke thema's zoals het thema discriminatie en racisme. Volgens een paar kinderen ligt dit thema bij volwassenen 'gevoeliger'. Een kind:

[32] Geweldloze communicatie is een communicatievorm gericht op wederzijds begrip en verbinding door te spreken vanuit jezelf met empathie, in plaats van te oordelen of beschuldigen.
[33] Cultuursensitief zijn betekent een open en nieuwsgierige houding hebben ten opzichte van iemands culturele achtergrond, waarbij je rekening houdt met verschillende waarden, normen en tradities om zorg of ondersteuning te bieden die aansluit bij de ander.
[34] De term "woke" is afkomstig uit straattaal en betekent "alert" of "wakker" met betrekking tot racisme of discriminatie.

"Volwassenen raken er helemaal door van slag omdat ze denken dat we in Nederland tolerant zijn. Misschien bedoelen ze er niks vervelend mee maar soms is het wel echt discriminerend wat er gezegd wordt. Ze moeten uit hun bubbel stappen en bedenken dat niet iedereen hetzelfde is of doet."

Volg cursussen
Hoewel volwassenen al veel van de wereld hebben gezien en al lang op de wereld rondlopen, 'gebruiken ze hun hersenen niet'. Ze denken niet na over de lelijke dingen die zij soms zeggen. Daarom moeten ze cursussen volgen en leren om met anderen vreedzaam samen te leven, vindt een aantal kinderen. Juist leraren moeten nadenken over hun eigen aannames en vooroordelen en zich meer verdiepen in het thema. Dat zou al helpen. En ze moeten weten wat hun leerlingen bezighoudt. Het voeren van een goed en open gesprek in de klas is daarom belangrijk. Eén kind legt uit dat hij geboren is 'in een land waarin iedereen hetzelfde moet vinden en denken' en hij is blij 'dat je in Nederland mag zijn wie je wilt zijn'. Om een inclusieve samenleving te kunnen realiseren is het belangrijk dat je met andersdenkenden op een normale manier omgaat en in gesprek blijft. Zo krijg je verschillende perspectieven mee, aldus een aantal kinderen.

Creëer wederzijds begrip
Verschillende perspectieven zijn belangrijk en leiden tot wederzijds begrip. 'Dan denk je niet alleen aan wat jij belangrijk vindt maar weet je ook wat anderen denken.' Volgens sommige kinderen dragen sociale media bij aan vooroordelen over elkaar en 'hokjes denken'.

"Vanuit de anonimiteit kun je nare dingen over elkaar zeggen en als het bekende personen zijn die dat doen, dan heeft dat weer invloed op anderen. En op die manier worden kinderen ook weer beïnvloed."

In het verlengde hiervan heeft de Kinderombudsman de jongerenambassadeurs de vraag voorgelegd of kinderen onder de 16 jaar op sociale media al dan niet moeten worden beschermd tegen racistische content. Een aantal jongeren antwoordt dat zij het 'nut van bescherming in een kwetsbare levensfase' zeker zien. Anderen vinden deze bescherming echter onrealistisch. Zij vermoeden dat een verbod juist averechts werkt:

"*Verbieden ontneemt vrijheid en handhaving is lastig*."

Kinderen moeten de kans krijgen om een 'dikke huid te ontwikkelen', vinden sommige jongerenambassadeurs. Voorts vindt een aantal 'educatie over sociale media effectiever dan het verbieden ervan'. Op de stelling van de Kinderombudsman dat 'sociale veiligheid belangrijker is dan alles kunnen zeggen' laten jongerenambassadeurs weten 'dat sociale veiligheid en vrijheid van meningsuiting samen horen te gaan'. Een gevoel van veiligheid is nodig om je mening te durven geven. Tegelijkertijd moet je voorzichtig zijn met het beperken van vrijheid van meningsuiting. Daarom pleiten de jongeren 'voor meer respect en bewustwording' en niet voor beperkingen in de wet. De stelling dat 'elke nieuwe wet getest moet worden op discriminatie' vinden de jongerenambassadeurs op zich 'logisch klinken' maar zij vrezen dat deze op praktische bezwaren zal stuiten. De werkwijze is kostbaar en lastig uitvoerbaar. Bovendien is het verbod op discriminatie verankerd in de Grondwet. Volksvertegenwoordigers moeten beseffen dat zij verantwoordelijkheid dragen voor jongeren in de samenleving en moeten hier serieus mee omgaan, aldus de jongerenambassadeurs.

Garandeer veiligheid
In de dialoogsessies kwam het onderwerp 'veiligheid' opvallend vaak ter sprake. Volgens de kinderen is een gesprek over discriminatie en racisme alleen effectief als dit wordt gevoerd in een veilige omgeving en die ontbreekt vaak. Er is angst voor escalatie, voor 'snitchen', en voor fouten maken. Tegelijkertijd is de emotionele lading van het onderwerp zó groot dat de randvoorwaarden voor veiligheid niet optioneel zijn maar fundamenteel. Spannende en schurende gesprekken moeten 'in veiligheid' kunnen plaatsvinden. Het is cruciaal dat kinderen en leerkrachten elkaar respecteren én dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over

hoe met elkaar om te gaan. Door het bevorderen van het goede gesprek moeten mensen leren wat de 'standaard' is. Op die manier creëer je bewustzijn en doorbreek je patronen (en zorg je voor veiligheid en geborgenheid). Jongerenambassadeurs vinden veilige gespreksruimtes weliswaar belangrijk maar vragen zich tegelijkertijd af wat precies onder een 'een veilige ruimte' moet worden verstaan en waar dat gesprek dan zou moeten plaatsvinden. En hoewel zij onderkennen dat deze ruimtes zouden kunnen helpen bij het maken van verbinding wijzen zij ook op het risico dat op deze wijze 'alleen met gelijkgestemden wordt gesproken'.

Ga met kinderen in gesprek over wat zij willen
Kinderen geven aan dat er niet voor hen maar mét hen moet worden gesproken over wat er zou moeten gebeuren qua preventie. Zij willen vooral serieus genomen worden en meepraten, meedenken, meedoen én (mee) aanspreken. Een kind verwoordt het als volgt:

"Er wordt altijd gezegd dat kinderen de toekomst zijn, maar dat is onjuist. De jeugd is nú!"

4.5. Resumerend

Hoewel de gemeente Amsterdam met programma's als *Amsterdammerschap*, de *Kom Op-campagne* én andere initiatieven volop inzet op inclusie en het tegengaan van discriminatie, zeggen kinderen en professionals dat er vooral behoefte is aan meer structurele, langdurige vormen van dialoog.[35] En minder aan pilots en incidentele acties. Daarbij is het wenselijk dat kinderen structureel worden betrokken bij het vormgeven van beleid en uitvoering. En ondanks dat de gemeente investeert in voorlichting en normcommunicatie ('discriminatie wordt niet getolereerd') blijkt ook uit de dialoogsessies dat professionals vaak moeite hebben om het 'goede gesprek' te voeren. Dit, omdat ze de vaardigheden missen om spanningen te hanteren, micro-agressies te herkennen of een veilige sfeer te waarborgen.

Docenten kunnen het niet alleen
Bij het werken aan een inclusieve samenleving is een belangrijke rol weggelegd voor docenten. Tegelijkertijd geven sommige professionals aan, met name degenen die zelf werkzaam zijn in het onderwijs, dat zij die verantwoordelijkheid niet alleen kunnen dragen. En dat is terecht. Het bevorderen van een inclusieve samenleving (en daarmee het voorkomen van discriminatie en racisme) is immers niet een taak voor het onderwijs alleen, maar voor de samenleving als geheel. Werken aan een inclusieve samenleving betekent 'het gesprek' aangaan, inclusief beleid ontwikkelen, én zorgen voor ondersteuning op diverse gebieden. Door actief te streven naar gelijke kansen voor iedereen. Met respect voor verschillende achtergronden en behoeften.

Bewustwording
Een inclusieve samenleving vraagt om meer dan 'bewustwording'. Bewustwording, zo blijkt uit onderzoek, heeft alleen effect heeft als mensen hun eigen vooroordelen ook écht onwenselijk vinden en gemotiveerd zijn om ze te veranderen.[36] Als dat niet het geval is dan heeft het minder zin om in te zetten op bewustwording. Sterker nog, het confronteren met de eigen vooroordelen leidt dan soms zelfs tot méér vooroordelen.[37] Wat wél zinnig is, is het vergroten van de urgentie en motivatie, door in te spelen op gevoelens van rechtvaardigheid en empathie.[38] En door positieve rolmodellen zichtbaar te maken.[39]

---

[35] Hierbij is aandacht voor normstelling, bewustwording en training van professionals. De bestaande aanpak richt zich sterk op projecten, campagnes en pilots (zoals de *Be Yourself!-week* of de *Leergang inclusief onderwijs*).
[36] Zo staat in het rapport *Werken aan kansengelijkheid door de Raad voor de Kinderbescherming, een onderzoek naar mogelijke discriminatie, vooroordelen, ongewenst gedrag en kansenongelijkheid (*Verwey Jonker en Movisie, maart 2025) onder meer beschreven wat werkt om de invloed van vooroordelen en bias op beslissingen en het handelen van professionals in de jeugdzorg te verminderen en te voorkomen.
[37] Hanneke Felten, Sociale Vraagstukken, 7 september 2016.
[38] Hanneke Felten, Sociale Vraagstukken, 7 september 2016.
[39] Belangrijk ook dat bewustwording van eigen vooroordelen, vaak niet goed aansluit bij kinderen en pubers. Zie: *Les over vooroordelen en stereotypen op school: is bewustwording wel echt de eerste stap? | KIS*.

Deskundigheid

Bewustwording kan worden ondersteund via cursussen en gesprekken over inclusie. Zulke gesprekken zijn waardevol als deze deskundig worden begeleid, waardoor jongeren zich veilig voelen. Scholen[40], sportverenigingen en jongerenorganisaties spelen hierin een sleutelrol. Het is daarbij belangrijk dat professionals niet alleen goede bedoelingen hebben, maar ervaringsdeskundig zijn en naast kennis over racisme en discriminatie ook beschikken over goede gespreksvaardigheden om complexe thema's bespreekbaar te maken, zonder te vervallen in schuld- of wij-zij-denken. Als je het thema bespreekbaar maakt dan is het belangrijk hóe je dat doet. Fawaka Wereldburgerschap heeft speciaal voor leerkrachten een leergang ontwikkeld: *Inclusief onderwijs, expliciete scholing rondom racisme & discriminatie.* Deze leergang wordt doorgaans ervaren als leerzaam en nuttig.[41]

Rolmodellen

Tegelijk moeten jongeren zich gesteund voelen door rolmodellen, met wie zij zich kunnen identificeren en met wie zij open kunnen praten -op school, in hun wijk en online.[42] Beleidsmatig betekent dit dat regelgeving getoetst moet worden aan het recht van kinderen op bescherming tegen discriminatie, waarbij hun eigen ervaringen serieus worden meegenomen.

[40] Scholen zijn verantwoordelijk voor een sociaal veilige schoolomgeving en moeten beleid maken gericht op het voorkomen, aanpakken en tegengaan van pesten (wet Veiligheid op school). Het is belangrijk dat scholen weten wat werkt om pesten en uitsluiting te voorkomen en aan te pakken. Stichting School & Veiligheid helpt scholen daarbij.

[41] *Hoe kun je racisme bespreekbaar maken*? Inzichten uit evaluatieonderzoek van de leergang 'Inclusief onderwijs' van Fawaka Wereldburgerschap, Movisie 6 november 2024.

[42] Bedenk dat 'witte' kinderen hierbij ook rolmodellen nodig kunnen hebben: 'witte volwassenen' die racisme signaleren en aanpakken.

Van intentie naar actie.

5. Van intentie naar actie

5.1. Inleiding

Een jaar na de publicatie van het rapport *Anders behandeld* zijn in dit vervolgrapport de ervaringen van kinderen verzameld om te achterhalen welke oplossingsrichtingen effectief zijn om discriminatie en racisme te bestrijden. Uit de zeven door de kinderen aangedragen oplossingsrichtingen zijn drie overkoepelende thema's gedestilleerd: (1) normeren; (2) kindvriendelijk en laagdrempelig melden; én (3) het bevorderen van een inclusieve samenleving. In dit rapport zijn deze thema's nader uitgewerkt.

5.2. Conclusie

Uit het rapport *Anders behandeld* komt naar voren dat racisme en discriminatie helaas nog altijd grote en structurele problemen zijn. Incidenten vinden veelvuldig plaats op scholen, op sportclubs, op straat en op sociale media.[43] De pijnlijke en schrijnende verhalen en citaten in dat rapport spreken voor zich én laten zien dat discriminatie en racisme een enorme impact hebben op kinderen, nu en in hun latere leven. Hoe ziekmakend en levensverwoestend discriminatie en racisme ook zijn, toch worden kinderen hier (nog) onvoldoende tegen beschermd. Terwijl op de overheid juist de verplichting rust, onder meer op grond van het VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK), om hen bescherming te bieden en de rechten van alle kinderen te waarborgen.[44]

Het (voormalig) kabinet liet weten meer aandacht te willen besteden aan de bestrijding van discriminatie en racisme.[45] Zo stelde de minister van BZK in haar reactie op het rapport *Anders behandeld* dat er vanuit het ministerie voor gemeenten vanaf 2024 jaarlijks een financiële bijdrage, via een decentralisatie-uitkering aan het gemeentefonds, beschikbaar wordt gesteld om extra in te zetten op preventie van discriminatie. Het is aan gemeenten om te bepalen hoe zij deze middelen inzetten. De minister schrijft hierover: "*dat deze middelen kunnen worden ingezet om al dan niet in samenwerking met lokale adv's, meer aandacht te creëren voor ervaren discriminatie onder kinderen en jongeren.*" Ondanks dat de minister van BZK aangeeft dat het kabinet zich ten doel stelt discriminatie en racisme te willen aanpakken, vinden veel kinderen dat 'Den Haag' het verkeerde voorbeeld geeft. Dat blijkt niet alleen uit gesprekken met de Kinderombudsman, maar ook uit recent onderzoek door Unicef.[46] Dat onderzoek toont aan dat ruim 40 procent van de jongeren vindt dat politici zich 'onbehoorlijk gedragen'. Én zij vinden dat zij niet gehoord worden door politici.

Toetsen aan kinderrechten

Met instemming constateert de Kinderombudsman dat de gemeente Amsterdam de ambitie heeft om een inclusieve stad te zijn. Een stad waar iedereen gelijke kansen krijgt en waar geen plaats is voor discriminatie en racisme. Die boodschap wordt door middel van doorlopende campagnes én het stellen van eisen aan opdrachtnemers en partners kenbaar gemaakt. De gemeente heeft een breed antidiscriminatiebeleid geformuleerd, waarin onder andere wordt ingezet op het stellen van een norm, onderzoek, educatie, het stimuleren van meldingen en ondersteuning.[47] De gemeente moedigt het melden aan en biedt voor dit doel

[43] Ondanks dat er in 2020 een motie werd aangenomen in de Tweede Kamer om structureel aandacht te besteden aan racisme en discriminatie op scholen.

[44] Zo stelt artikel 2 IVRK dat er geen ongeoorloofd onderscheid mag worden gemaakt tussen kinderen op basis van kenmerken. Dit artikel moet overigens worden gezien in samenhang met drie andere kernartikelen, te weten: artikel 3 IVRK, dat het belang van het kind vooropstelt bij alle maatregelen en beslissingen die hen aangaan; artikel 6 IVRK, dat het recht van kinderen op leven en ontwikkeling waarborgt; en artikel 12 IVRK, dat kinderen het recht geeft om hun mening te geven over zaken die hen aangaan. Samen vormen deze artikelen de basis voor de verplichting van de overheid om kinderen te beschermen tegen discriminatie en hun rechten te garanderen. Zie Nationale Kinderombudsman, Kinderrechtentoets.

[45] Aanpak discriminatie en racisme | Discriminatie en racisme | Rijksoverheid.nl.

[46] Unicef Jongerenadvies 2025.

[47] Meer informatie: https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/diversiteit/antidiscriminatie.

ondersteuning aan scholen, via trainingen, jongerenwerk en een Schoolveiligheidskaart.[48] Er wordt samengewerkt met maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en werkgevers.[49] De Kinderombudsman is blij met deze positieve ontwikkelingen en gaat ervanuit dat deze effect zullen sorteren. Het is haar echter onvoldoende duidelijk geworden of, en zo ja op welke wijze, kinderen een rol van betekenis hebben gespeeld bij de totstandkoming van deze maatregelen. In vervolg op het rapport *Anders behandeld* werd, door kinderen én professionals, uitgebreid stilgestaan bij hoe het anders kan. Zo is er nagedacht over vragen als: wat is nodig om te kunnen normeren; of en zo ja op welke wijze kinderen laagdrempelig hun ervaringen met discriminatie en racisme kunnen melden om uiteindelijk tot inclusieve samenleving te kunnen komen.

Voordat nader wordt ingegaan op deze vragen, benadrukt de Kinderombudsman het belang van het instellen van de Kinderrechtentoets, specifiek toegespitst op het thema discriminatie en racisme. Dit, vanwege het recht op non-discriminatie, zoals omschreven in de grondrechten van de EU.[50] En daarnaast het discriminatieverbod in artikel 1 Grondwet én het feit dat van de overheid een proactieve en positieve houding verwacht mag worden om feitelijke ongelijkheid te corrigeren en gelijke kansen voor alle kinderen te waarborgen bij het uitoefenen van hun rechten. Daarom vindt de Kinderombudsman het noodzakelijk dat, als het gaat om zaken die kinderen en jongeren aangaan, regelgeving en beleid structureel worden getoetst aan kinderrechten. Zij doet de gemeente hiertoe een aantal aanbevelingen, zie hierna.

5.2.1. Veranker de kinderrechtentoets

Pas de kinderrechtentoets - zoals ontwikkeld door de Nationale Kinderombudsman - toe op al de te ontwikkelen lokale regelgeving en beleid. Middels deze toets wordt inzichtelijk gemaakt welke kinderen extra hard worden geraakt worden door een nieuwe regeling of beleidsvoorstel. [51] Zoals kinderen die kwetsbaar zijn voor discriminatie en racisme. Gezien hun ervaringen moet er expliciet aandacht voor hun situatie zijn en zij dienen zelf in de gelegenheid te worden gesteld om te participeren en hun visie te geven. Daarmee zal steeds meer duidelijk worden waar specifieke knelpunten en blinde vlekken liggen in regelgeving en beleid voor kinderen die met discriminatie en racisme te maken hebben. Door hier rekening mee te houden kunnen structurele verbeteringen worden doorgevoerd in de totstandkoming en evaluatie van nieuwe regelgeving en beleid. Hier gaat niet alleen een preventieve werking van uit. Uit de gezamenlijke input van kinderen kunnen ook standaardtoetsvragen worden ontwikkeld waarmee het risico op discriminatie en racisme door regelgeving of beleid wordt verkleind.

5.3. Wat is er nodig in de bestrijding van racisme en discriminatie?

Onderstaande punten vereisen actie van de gemeente, omdat zij volgens het IVRK verplicht is kinderen te beschermen tegen discriminatie en racisme. Daarom beveelt de Kinderombudsman de gemeente aan de in dit rapport beschreven oplossingsrichtingen over te nemen, verder uit te werken én te monitoren. Samen met kinderen en professionals. Het betrekken van kinderen bij dit proces is een harde voorwaarde, niet alleen omdat dit hun recht is, maar óók omdat hun ervaringen en ideeën de basis vormen voor effectieve oplossingen. Er is al veel in gang gezet en het is tijd om deze inzichten structureel te verankeren. Om racisme en discriminatie effectief te bestrijden is nodig dat er wordt genormeerd en dat kindvriendelijk melden mogelijk is. Het bevorderen van een inclusieve samenleving kan onder meer worden bewerkstelligd door het voeren van goede gesprekken, het organiseren van activiteiten en bijeenkomsten. Hieronder wordt nader ingegaan op deze punten.

---

[48] Zie o.a. ook https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/diversiteit/antidiscriminatie/eerste-hulp-discriminatiebestrijding/tools-inclusiviteit-organisatie/.
[49] https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/onderwijs/schoolveiligheid/.
[50] Art.21 Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.
[51] Zie in dit kader ook de praatplaten die de Kinderombudsman heeft laten maken naar aanleiding van haar rapport *Buitenspel* dat in januari 2025 werd gepubliceerd.

5.3.1. Een stevige sociale norm tegen discriminatie

Kinderen willen dat discriminatie en racisme worden begrensd. Volwassenen moeten hiertegen optreden en duidelijk uitspreken dat discriminatoir gedrag niet door de beugel kan. Om effectief te kunnen normeren zijn handvatten nodig. Zo moeten er duidelijke afspraken komen over wanneer en hoe genormeerd wordt. Ook moet er overeenstemming zijn over wat 'de norm' is (of zou moeten zijn). Het stellen van duidelijke sociale normen is een bewezen effectief middel om discriminatie aan te pakken.[52] Dat vraagt om een actieve en leidende rol van de overheid, zowel op rijks- als op gemeentelijk niveau. De overheid moet zich duidelijk en zichtbaar opstellen als bestrijder van discriminatie en racisme en voorvechter van gelijke rechten zowel voor kinderen als volwassenen. De Kinderombudsman beveelt de gemeente aan de mogelijkheden te onderzoeken om in het kader van normeren een 'keurmerk' tegen discriminatie en racisme te ontwikkelen, liefst in samenwerking met kinderen.[53] Daarmee laten partijen zoals scholen, sportclubs en andere relevante organisaties zien dat zij zich openlijk uitspreken tegen discriminatie en racisme. Deze vorm van normeren maakt het onderwerp bespreekbaar, zichtbaar én herkenbaar voor kinderen.

5.3.2. Van melden naar vertrouwen

Kinderen worden geraakt door wat zich in hun omgeving afspeelt. Over het algemeen willen kinderen hun ervaringen delen, mits dat kan bij iemand die ze vertrouwen. Uit onderzoek blijkt echter dat het melden van discriminatie een precaire aangelegenheid kan zijn.[54] Het 'hebben' van een meldpunt sorteert niet altijd het gewenste effect voor slachtoffers van discriminatie. Veel ervaringen worden niet gemeld. Hoewel Discriminatie.nl de anti-discriminatiemeldpunten kindvriendelijker heeft gemaakt en aandacht besteedt aan naamsbekendheid, is nog niet iedereen op de hoogte van het bestaan van het anti-discriminatiemeldpunt. Een veelgehoorde wens van kinderen is de realisatie van meerdere laagdrempelige meldplekken in de stad om discriminatie en racisme te kunnen melden. De Kinderombudsman pleit er dan ook voor om in deze behoefte te voorzien door meerdere, herkenbare meldplekken te realiseren in de directe leefomgeving van kinderen, zoals op school, bij sportclubs, in buurthuizen. Het gaat daarbij om fysieke plekken waar kinderen letterlijk kunnen binnenlopen om hun verhaal te delen. Elke meldplek zorgt voor de eerste opvang (veiligheid, luisteren, uitleggen van opties). Vervolgens kan worden nagegaan door wie het de melding van het kind effectief kan worden opgepakt (bijvoorbeeld door een vertrouwenspersoon, school, sportbond of Discriminatie.nl). Discriminatie.nl zou daarbij toezicht kunnen houden op de meldingen en medewerkers van de laagdrempelige meldpunten kunnen opleiden. In ontwerpsessies zouden kinderen kunnen meedenken over hoe laagdrempelige meldplekken er uit moeten zien: wat moeten ze uitstralen en wat vertrouwen wekt. Ook andere meldopties via chat, telefoon, mail, of zelfs een brievenbus op school moeten eenvoudig en uitnodigend zijn en afgestemd zijn op het kind.

Voorts vraagt de Kinderombudsman expliciet aandacht voor de wens van kinderen dat professionals deskundig, herkenbaar én vooral betrouwbaar moeten zijn als het gaat om discriminatie en racisme. Het gaat daarbij niet alleen om het vergroten van expertise maar ook om ervaringsdeskundigheid. Kinderen voelen zich veiliger bij iemand die op hen lijkt.

---

[52] *Wat werkt bij het verminderen van discriminatie?* | Movisie. Eventuele praktische voorbeelden over hoe sociale normen te stellen tegen discriminatie vindt je hier: *Sociale normen stellen tegen discriminatie: waarom en hoe werkt het?* | Movisie.

[53] Dit kan door een eigen keurmerk te ontwikkelen of aan te sluiten bij een bestaand keurmerk dat specifiek gericht is op het bestrijden van discriminatie en racisme onder kinderen en jongeren.

[54] Zie voor een uitgebreide bespreking van de effectiviteit van melden het dossier van Movisie 'discriminatie verminderen'.

5.3.3. Het bevorderen van een inclusieve samenleving

De Kinderombudsman beveelt de gemeente aan om bij het aanpakken van discriminatie en racisme gebruik te maken van verschillende bestaande interventiemethoden.[55] Daarbij is cruciaal dat deze methoden gebaseerd zijn op wetenschappelijke inzichten en vooraf in de praktijk op effectiviteit worden getest en waar nodig worden bijgesteld. Om een inclusieve samenleving te bevorderen kan, naast bovengenoemde punten (meer) worden ingezet op het vertalen van beleid naar de praktijk. Bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en input die daaruit voortkomt te gebruiken voor beleidsontwikkeling, voor en waar mogelijk mét kinderen. Op die manier blijft beleid in ontwikkeling. Preventief werken is noodzakelijk om kinderen te laten opgroeien in een omgeving waarin verschillen niet negatief worden benoemd, maar juist worden gewaardeerd. Zo kan het organiseren van bijeenkomsten over maatschappelijke thema's als discriminatie en racisme zinvol zijn. Zeker als kinderen hier actief bij worden betrokken. Niet alleen bij de voorbereiding maar ook bij het verder ontwikkelen ervan.[56] De bijeenkomsten moeten worden georganiseerd voor deelnemers uit alle lagen van de samenleving.

5.4. Aanbevelingen

De Kinderombudsman doet de gemeente, kort samengevat, de volgende aanbevelingen:

1. Pas de kinderrechtentoets toe in regelgeving en beleid als het gaat om zaken die kinderen raken en besteed daarbij expliciet aandacht aan (het mogelijk aanwezig zijn van) discriminatie en racisme.
2. Ga aan de slag met een aantal oplossingsrichtingen om discriminatie en racisme aan te pakken, zoals het:
    a. ontwikkelen van een keurmerk tegen discriminatie en racisme;
    b. realiseren van herkenbare meldplekken van discriminatie en racisme in de leefwereld van kinderen (op school, op de sportclub, op sociale media);[57]
    c. gebruikmaken van (reeds ontwikkelde) interventies om discriminatie en racisme te bestrijden en hier kinderen bij te betrekken.

[55] In de Database antidiscriminatie-interventies | KIS staan meer dan 70 interventies (lespakketten, trainingen, workshops, campagnes et cetera. Deze interventies worden in de Nederlandse praktijk gebruikt en zijn onderbouwd met wetenschappelijk bewezen mechanismen. In dit overzicht kunnen gemeenten of (maatschappelijke) organisatie (bedrijven, scholen, sportclubs, buurtorganisaties et cetera) gericht zoeken naar een interventie die ingezet kan worden in een specifiek domein met als doel discriminatie, vooroordelen of stereotypen te verminderen. Vervolgens krijg je interventies te zien die hier mogelijk toegepast kunnen worden. Als gemeente of organisatie kan je beoordelen welke interventie het beste past bij de situatie en context.

[56] De Kinderombudsman heeft een praatplaat ontwikkeld voor kinderen én voor professionals waarin wordt uitgelegd hoe je kinderen kunt laten participeren.

[57] Laat daarbij kinderen in ontwerpsessies meedenken over hoe deze meldplekken eruit kunnen zien. En faciliteer een nauwe samenwerking tussen de verschillende meldplekken en het anti-discriminatiemeldpunt.

Bijlage.

Bijlage 1: Overzicht van geraadpleegde bronnen

Bij het opstellen van dit rapport is gebruikgemaakt van een aantal bronnen zoals beleidsdocumenten, onderzoeksrapporten, wetenschappelijke artikelen en bestuurlijke reacties op het rapport *Anders behandeld*. De belangrijkste zijn hieronder samengevat. Een volledig overzicht is te vinden in de voetnoten in het rapport.

Wet- en regelgeving

- Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) – artikelen 2, 12, 19 en 29.
- Wet Gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen (2009) – wettelijke plicht voor gemeenten om een laagdrempelige, onafhankelijke voorziening in te stellen waar inwoners terecht kunnen met klachten over discriminatie.
- Beleidskader Inclusie en Antidiscriminatiebeleid 2023–2026, gemeente Amsterdam.

Bestuurlijke reacties

- Kamerbrief BZK, 27 januari 2025 – *Reactie op rapport Kinderombudsman Anders behandeld*.
- Bestuurlijke reactie gemeente Amsterdam, 25 februari 2025 – *Reactie op rapport Kinderombudsman Anders behandeld*.

Onderzoeks- en kennisbronnen

- Discriminatie.nl / ADV's – informatie over landelijke gesprekken over kindvriendelijke meldpunten (BZK, 2025).
- Geerlings, J., Thijs, J., & Verkuyten, M. (2019) - *Preaching and practicing multicultural education*.
- Nationale Kinderombudsman – *Kinderrechtentoets, vier stappen om te komen tot de beste besluiten voor kinderen bij wet- en regelgeving en beleid*.
- Kennisplatform Diversiteit & Integratie (2021) – *Sociale norm en gedragsverandering bij jongeren*.
- Kennisplatform Inclusief Samenleven (2020) - *Opgroeien zonder vooroordelen: wat kan je doen als basisschool?*
- Kennisplatform Inclusief Samenleven (2022) – *Wat werkt bij het verminderen van discriminatie? Effecten van normverandering en bewustwording*.
- Kindertelefoon (2024) – data en inzichten over meldgedrag van kinderen.
- NJi (2024) – *Omgaan met discriminatie in de klas*.
- Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (2025) - *een 'Gouden Standaard' voor werkgevers om discriminatie tegen te gaan*.
- Movisie (2022) – *Discriminatie herkennen en doorbreken in beleid en praktijk*.
- Movisie (2023) – Dossier *Wat werkt bij het verminderen van discriminatie?*
- Movisie (2024) – *Hoe kun je racisme bespreekbaar maken*? *Evaluatierapport Leergang Inclusief onderwijs van Fawaka*.
- Movisie (2025) - *Antidiscriminatiebeleid: wanneer zijn bewustwordingscursussen effectief? Antwoord op acht veel gestelde vragen*.
- Over de Streep – educatieve werkvorm gericht op empathie en bewustwording.
- PMC National Library of Medicine (2021) – *Awareness and bystander intervention to reduce discrimination* (PMCID: PMC8293475).
- M. Rosenberg (2003) – *Geweldloze Communicatie: een taal van mededogen* (Nonviolent Communication).
- Staatscommissie tegen discriminatie en racisme (2025) - *Keer op keer. Inzichten in gestapelde discriminatie-ervaringen in Nederland en Europa* (derde voortgangsrapportage).
- UNICEF (2023) – *Peiling onder kinderen in Nederland over ervaren discriminatie*.
- UNICEF (2025) – *Jongerenadvies 2025*.

- Vreedzame Wijk – community-programma voor democratisch burgerschap en inclusie.

Bijlage 2: Verslag van de bijeenkomst van 29 oktober 2025

Bespreking conceptrapport *Anders behandeld en nu?*

Aanwezig:
Namens de stadsdelen:
Stadsdeel Centrum (bestuurder) en stadsdeel Zuid (twee beleidsmedewerkers);
stadsdelen Zuidoost en Noord zijn wegens omstandigheden verhinderd.
Namens de Kinderombudsman:
Twee onderzoekers van de Kinderombudsman en de Kinderombudsman.

Eerste indrukken en algemene reactie
Op 29 oktober 2025 bespreken de Kinderombudsman en enkele vertegenwoordigers van de stadsdelen het conceptrapport *Anders behandeld en nu?* De stadsdelen geven aan dat zij zich herkennen in wat er in het rapport naar voren is gekomen. Veel van wat tijdens de bijeenkomsten is besproken staat erin. Waardering is er voor het feit dat er in de inleiding wordt beschreven wat er aan het 'vervolg' vooraf is gegaan. Het rapport bouwt als het ware voort op het eerdere rapport en biedt een waardevolle verdieping. Ook kunnen de deelnemers zich vinden in de aanbevelingen aan het college. De stadsdelen verwachten dan ook dat het college het rapport, zodra het definitief is, zal omarmen. Het rapport verwijst regelmatig naar al bestaand beleid. De aanbevelingen zijn vooral relevant met het oog op de nieuwe bestuursperiode na de recente verkiezingen. De stadsdelen stellen voor om in de aanbiedingsbrief expliciet te vermelden dat de aanbevelingen een plek moeten krijgen in het nieuwe coalitieakkoord. Daarbij kan worden benadrukt dat het belangrijk is een brede anti-discriminatieagenda te ontwikkelen, waarin kinderen en jongeren een actieve rol spelen. Er wordt ten aanzien van de inhoud nog opgemerkt dat sommige passages in het conceptrapport letterlijk zijn geciteerd, waardoor het kan lijken dat de Kinderombudsman deze uitspraken volledig overneemt. Dit kan tot verkeerde interpretaties leiden. De Kinderombudsman zal dit aanpassen.

Betrokkenheid van kinderen en jongeren
De stadsdelen benadrukken de waardevolle bijdrage van de jongeren van de zomerschool in Zuid en de jongerenambassadeurs in Noord. De inbreng is duidelijk terug te lezen in het rapport. Stadsdeel Zuid geeft aan dat men de inbreng van 'hun' kinderraad erg heeft gewaardeerd. Tijdens de kinderbijeenkomst is goed meegepraat en meegedacht. Fijn dat de stem van kinderen, zoals ingebracht tijdens de sessies, is gehoord. De Kinderombudsman vertelt dat zij de kinderen na publicatie van de rapportage, wil informeren over de vervolgstappen (en over wat er met de input van de kinderen is gebeurd). In feite zijn de vervolgstappen een verdiepingsslag ten aanzien van wat uit het vorige rapport naar voren is gekomen. Zij vergelijkt dit met een kralenketting. Als de vervolgstappen/ aanbevelingen worden overgenomen, uitgewerkt en geïmplementeerd, dan zou het fantastisch zijn als dat samen met kinderen gebeurt. Zo werk je samen met kinderen aan een eindresultaat, stapje voor stapje (kraal voor kraal).

Laagdrempelig en kindvriendelijk meldpunt
Tijdens de bijeenkomst in de Uilenburgersjoel was ook Discriminatie.nl Regio Amsterdam aanwezig. De stadsdelen waarderen dat deze organisatie nadenkt over hoe zij laagdrempeliger kan functioneren en haar taalgebruik kan aanpassen. Tegelijk benadrukken de stadsdelen dat, gezien de toename van het aantal meldingen over discriminatie, voldoende menskracht (en dus budget) bij Discriminatie.nl nodig is.

Brede toepassing van de aanbevelingen
Het zou mooi zijn als de opbrengst van de beide rapporten uiteindelijk ook buiten Amsterdam worden opgepakt. In één gemeente is dat al het geval. Zo is de gemeente Diemen onlangs gestart met een onderzoek. Het rapport *Anders behandeld* dient als basis en er is regelmatig overleg met de gemeente. De stadsdelen merken op dat het voor het college en de professionals in het conceptrapport ook een steun kan zijn als het Rijk verantwoordelijkheid neemt voor dit thema. Zij vragen de Kinderombudsman hier expliciet aandacht voor te vragen in het vervolg.

Aanbevelingen
De Kinderombudsman zal in het rapport de gemeente onder meer aanbevelen om in regelgeving en beleid gebruik te maken van de door de Nationale Kinderombudsman ontwikkelde kinderrechtentoets. Hierin zou nog meer expliciet gekeken kunnen worden naar discriminatie- en racisme aspecten. De Kinderombudsman denkt graag mee over hoe de toets duidelijk en praktisch kan worden toegepast. De stadsdelen stellen voor om dit onderwerp op te nemen in het participatiebeleid van de gemeente Amsterdam. De Kinderombudsman wijst erop dat dit eerder al is aanbevolen in het rapport *Buitenspel* over participatietrajecten in de openbare ruimte.

Participatie en beleid
De stadsdelen geven aan dat bij elk project of beleidsvoorstel een verplicht participatietraject wordt doorlopen. Vooraf wordt in overleg met het bestuur vastgelegd hoe dit traject wordt uitgevoerd. Dit geldt voor alle initiatieven die invloed hebben op de openbare ruimte. In de praktijk krijgt de positie van kinderen echter vaak onvoldoende aandacht. Het is daarom belangrijk dat bij elk participatietraject expliciet wordt vastgesteld of het project invloed heeft op de leefwereld van kinderen. Als dat het geval is, dienen kinderen bij het participatieproces te worden betrokken. Is dat niet het geval dan moet dit expliciet worden toegelicht. De Kinderombudsman meldt dat de aanbevelingen uit het rapport *Buitenspel*, dat onder meer over kinderparticipatie ging, heeft overgenomen. Inmiddels is er contact geweest met de afdeling binnen de gemeente Amsterdam die verantwoordelijk is voor participatie. Bekeken wordt hoe kinderrechten structureel in participatietrajecten kunnen worden meegenomen. De stadsdelen stellen voor om in het rapport een korte voetnoot op te nemen waarin wordt verwezen naar eerdere aanbeveling over dit onderwerp. De Kinderombudsman zegt dit toe.

Zienswijze stadsdelen
De stadsdelen hebben geen behoefte om een gezamenlijke zienswijze in de rapportage op te nemen. Tijdens het proces is er regelmatig afgestemd over de ingebrachte onderwerpen. Het rapport laat zien dat de Kinderombudsman en de stadsdelen, waar nodig, gezamenlijk hebben optrokken. En dat er verschillende perspectieven zijn meegenomen.

Vooruitzichten en publicatie
In december 2025 zal de Kinderombudsman twee scholen in Amsterdam Zuidoost bezoeken die aanwezig waren bij de bijeenkomst in de Uilenburgersjoel, om terugkoppeling te geven over de resultaten. Vergelijkbare terugkoppelingen kunnen eventueel plaatsvinden in stadsdeel Centrum en/of Zuid, bijvoorbeeld via de kindercommissie, als de stadsdelen daar behoefte aan hebben. Het rapport wordt op 20 november 2025, de Internationale Dag van de Rechten van het Kind, gepubliceerd. Op dezelfde datum vorig jaar verscheen het eerste rapport *Anders behandeld.* De definitieve rapportage wordt samen met een aanbiedingsbrief aan het college aangeboden en gepubliceerd op de website van de Kinderombudsman.

Anders behandeld en nu?

